

Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка
Навчально-науковий інститут історії, права та міжнародних відносин
Кафедра всесвітньої історії, міжнародних відносин та методики навчання
історичних дисциплін

Яценко Юлія Вікторівна

**КОРЕЯ В ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНІЙ СТРАТЕГІЇ ЯПОНІЇ (КІНЕЦЬ
XIX – I ПОЛ. XX СТ.)**

Спеціальність: 014.03 Середня освіта (історія)

Галузь знань: 01. Освіта

Кваліфікаційна робота
на здобуття освітнього ступеню магістра

Науковий керівник

_____ О. В. Потехін,
доктор історичних наук, професор
кафедри всесвітньої історії,
міжнародних
відносин та методики навчання
історичних дисциплін
«__» _____ 2020 року

Виконавець

_____ Ю. В. Яценко
«__» _____ 2020 року

Суми 2020

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1 ДЖЕРЕЛЬНА БАЗА ДОСЛІДЖЕННЯ	6
1.1. Загальний огляд історіографії дослідження, ступінь вивченості теми та історіографія	6
1.2. Джерельна база дослідження	9
РОЗДІЛ 2 СТАНОВЛЕННЯ АГРЕСИВНОЇ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ ЯПОНІЇ ТА ПОЧАТОК КОЛОНІАЛЬНОЇ ЕКСПАНСІЇ В КОРЕЇ (1876- 1895 рр.)	12
2.1. Причини, передумови та особливості становлення агресивної зовнішньої політики Японії по відношенню до Кореї.	12
2.2. Підписання нерівноправних договорів та початок експансії.....	14
2.3. Повстання Гонхак та японсько-китайська війна 1894 -1895 рр.....	20
РОЗДІЛ 3 ПОЛІТИЧНЕ ПОНЕВОЛЕННЯ ТА АНЕКСІЯ КОРЕЇ 1904- 1919 РР.	25
3.1. Встановлення військово-окупаційного режиму в Кореї.....	25
3.2. Перший період протекторату 1905-1907 рр.....	27
3.3. Період другого протекторат 1907-1910 рр.....	31
3.4. Анексія Кореї та період «військового управління»	38
РОЗДІЛ 4 ЕКОНОМІЧНЕ ПОНЕВОЛЕННЯ КОРЕЇ (1904-1919 РР.)	46
4.1. Методи захоплення корейських земель	46
4.2. Штучне обмеження розвитку корейської національної промисловості та будівництво доріг	48
4.3. Встановлення японського контролю над зовнішньою торгівлею та фінансами Кореї	53
ВИСНОВКИ	56
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ	58

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Процес становлення колоніального господарства Японії над Кореєю на ряду з самим колоніальний період та Корейською війною (1950-1953 рр.) аж до наших днів, є одним з найсуперечливіших та проблемних питань в історії Кореї. Розвиток країни в умовах японського протекторату (1905-1910 рр.), а потім у складі Японської імперії (1910-1945 рр.) залишив значний слід не тільки в історичній пам'яті корейців, але і вплинув на подальшу долю Кореї.

Незабаром після звільнення Кореї від японського панування в 1945 р. країна розділилася на Північ та Південь. Причиною тому були як зовнішній вплив з боку СРСР і США, так і внутрішні протиріччя. В умовах, що склалися після Корейської війни 1950-1953 рр. і для Республіки Корея, і для КНДР колоніальний період став не тільки «роками японської окупації», а й джерелом формування національних ідей та національних міфів. Колоніальний період протягом довгого часу і в Республіці Корея, і в КНДР був визначений як «час страждань корейського народу». На Півдні ж, особливо з кінця 1980-х рр., все більше значення набуває думка про те, що колоніальний період не був «темними віками» в історії Кореї. Спроби визначити як негативні, так і позитивні моменти колоніального періоду робилися в Республіці Корея і раніше, але лише з початком демократизації життя на Півдні створилися умови для зваженого вивчення колоніального періоду і його спадщини.

Актуальність цього дослідження визначена двома факторами. По-перше, колоніальний період зробив величезний вплив на подальший розвиток всієї Кореї, і в Республіці Корея визначення цього впливу до сих пір є важливим завданням не тільки для науковців, а й для всього корейського суспільства. Аж до наших днів всебічне вивчення вищевказаних історичних проблем в Південній Кореї пов'язане з безліччю об'єктивних і суб'єктивних труднощів.

У КНДР ж подібне вивчення попросту неможливо, тому, говорячи про сучасну Корею та сучасні корейські дослідження, ми маємо на увазі Південну Корею (РК).

По-друге, сьогодні в Україні практично відсутні комплексні дослідження щодо колоніальної експансії Японії на Корейській півострів та процесу перетворення Кореї на колоніальну територію.

Таким чином, актуальність даної теми дослідження обумовлена необхідністю визначення значення Кореї в зовнішньополітичній стратегії Японії та комплексного дослідження політичних та економічних обставин, що призвели до анексії Кореї, перетворення її в колоніальну територію Японії.

Мета дослідження: визначити роль Кореї в зовнішньополітичній стратегії Японії, дослідити політичні та економічні обставин, що призвели до анексії Кореї та її перетворення в колоніальну територію.

Для досягнення поставленої мети були визначені наступні **завдання:**

- проаналізувати історіографію та джерельну базу дослідження;
- розкрити особливості становлення агресивної зовнішньої політики в Японії та початок її колоніальної експансії в Кореї;
- дослідити основні аспекти політичного поневолення та анексії Кореї (1904-1910 рр.) ;
- з'ясувати шляхи економічного підпорядкування Кореї в період японського протекторату.

Об'єкт дослідження: зовнішня політика Японії наприкінці XIX - в першій половині XX ст..

Предмет дослідження: Корея в зовнішньополітичній стратегії Японії наприкінці XIX - в першій половині XX ст..

Хронологічні межі дослідження охоплюють кінець XIX – I пол. XX ст..

За нижню хронологічну межу взято 1876 р. – підписання Конхваского договору між Японією та Кореєю, що став кінцем періоду корейської самоізоляції.

За верхню хронологічну межу взято 1919 р. – рух 1 березня наслідком якого стала ліквідація «сабельного режиму» та встановлення політики «культурного управління» в Кореї.

Територіальні межі дослідження визначаються кордонами Корейського півострова та Японських островів.

Практичне значення дослідження полягає в тому, що його результати можуть бути використані в академічній та освітній сферах, в тому числі при розробці навчальних курсів та посібників, підготовці фахівців в області історії, корезнавства та міжнародних відносин.

Апробація результатів дослідження відбувалася шляхом публікацій, обговорення та участі у конференціях: VII Всеукраїнській науково-практичній конференції «Актуальні питання методики викладання суспільних та гуманітарних дисциплін в умовах розбудови сучасної школи», VIII Всеукраїнська науково-практична конференція «Історико-філософські дослідження молодих вчених».

Структура роботи. Включає в себе вступ, 4 розділи, висновки, список використаних джерел та літератури. Загальний обсяг становить 62 сторінку (52 сторінок – основний текст, список використаних джерел складає 5 сторінок і налічує 50 позицій).

РОЗДІЛ 1. ДЖЕРЕЛЬНА БАЗА ДОСЛІДЖЕННЯ

1.1. Загальний огляд історіографії дослідження, ступінь вивченості теми та історіографія

На сьогодні вітчизняні дослідження з історії становлення колоніального періоду та його взаємозв'язку із сучасною Кореєю практично відсутні. Тому при написанні даної роботи були використані переважно російськомовні дослідження. Серед монографій з присвячених становленню колоніального періоду в Кореї хотілося б виділити роботи В.І.Шипаєва [36;37], Ф.І. Шабшиной[35] та І.І. Василевскої[2]. Робота Ф.І. Шабшиної «Нариси новітньої історії Кореї» має чітко науковий характер, та дає аналіз основним процесам колоніальної політики, та їх наслідкам для подальшого життя Кореї.

При цьому вищевказані автори в своїх роботах економічні, політичні та соціальні аспекти колоніального періоду однозначно оцінюються негативно, що можна пояснити, в тому числі, впливом ідеологічного фактора, так і, в випадку з Ф.І. Шабшиною, безпосереднім спостерігачем за проведенням японської колоніальної політики в Кореї.

Судячи з довідково-бібліографічного видання, що описує роботи по корезнавству з середини XIX ст. по 2007 р., а також активному пошуку, проведеного автором дисертації, практично всі монографії по колоніального періоду історії Кореї російською мовою присвячені вивченню корейської національно-визвольного руху. Винятком є праці вищезазначених авторів, які, при їх беззаперечній цінності та якості, в основному були написані ще за часів СРСР.

Безумовно, в монографіях по загальній історії Кореї, колоніальному періоду приділяється досить велика увага. Однак радянські видання, хоча і оперують багатим матеріалом, основна увага в них приділяється проблемам

національно-визвольного руху в Кореї, класовій боротьбі, колоніального пограбування Кореї імпералістичною Японією і т.п. Таким чином, рамки дослідження колоніального періоду історії Кореї в роки СРСР були визначені правлячою ідеологією. Хоча вплив ідеології можна вважати значним недоліком, при уважному вивченні цих робіт, цілком можливо є фільтрування ідеологічних компонентів. При цьому помітного спотворення фактів в даних роботах не були виявлені, що також говорить про незаперечну цінності радянських досліджень з історії Кореї.

Варто окремо згадати про Б.Д. Пака[28;29], чії монографії, присвячені переважно корейському національно-визвольного руху, російсько-корейським відносинам та історії корейців в Росії. У своїх роботах Б.Д. Пак розглядав колоніальний період історії Кореї в першу чергу як роки японської окупації, і значна увага приділяв дослідженню антияпонської боротьби корейців на території Кореї та Маньчжурії. Як результат грабіжницької колоніальної політики Японії Б.Д. Пак виділяє нову хвилю корейської еміграції в Росію після 1905 р. і, особливо, після 1910 р..

В цілому, роботи по історії Кореї в сучасній Росії менш ідеологізованість, і в них колоніальний період розглядається більш багатогранно, не показуючи 1905-1945 рр. в суцільно чорних красках. Стосовно цього хотілося б окремо згадати про монументальну праці М.Н. Пака «Історія та історіографія Кореї», де загальному вивченню колоніального періоду приділено багато уваги. Однак оскільки ця монографія більш орієнтована на огляд історіографії з історії Кореї, серед робіт в ній використовується переважно книги радянських авторів. В даній роботі М.Н. Пака вже не робиться акценту на класову боротьбу, однак висвітлюються переважно економічні аспекти колоніального періоду.

Ймовірно, одним з недоліків багатьох праць присвячених даній темі, є вивчення Кореї і корейців виключно як об'єктів пригнічення японським імпералізмом. Серед авторів, які не розділяють подібний підхід, в першу чергу потрібно згадати В.М. Тихонова[32;33], який детально показує

суперечливість соціально-економічних і політично процесів, що відбувалися в колоніальній Кореї, а також неоднозначність їх оцінки. Для вивчення колоніального періоду дана робота характеризується в першу чергу поглядами і науковим підходом В.М. Тихонова, який схильний критично ставитися як до історіографії КНДР, так і до історіографії Республіки Корея. Крім цього, В.М. Тихонов детально показує суперечливість соціально-економічних і політично процесів, що відбувалися в колоніальній Кореї, а також неоднозначність їх оцінки.

На початку XXI ст. проблеми становлення колоніального періоду в історії Кореї детально розглядаються переважно в форматі статей, що видавалися у наукових журналах, в яких розглядаються окремі наукові питання. Ряд статей, які ми використовували присвячений обставинам оформлення протекторату та анексії Кореї. Хотілося б виділити чудову статтю М.М. Кім[9;10], де автор пропонує виділити в соціальній структурі колоніальної Кореї три великих економічних класу, як критерій використовуючи при цьому професійну зайнятість і дохід, а також на безліч статусних груп. Хоча ми в повній мірі не використовували в даній роботі підхід, запропонований М. М. Кімом, він здається нам дуже цікавим та безумовно заслуговує на увагу.

В англomовній (переважно американській) історіографії колоніального періоду історії Кореї велику роль відіграють дослідження японістів, які розглядають Корею, в тому числі, і як органічну частину Японської імперії в 1910-1945 рр. Даний підхід, нехарактерний для більшості російських та корейських дослідників, дозволяє не тільки по-іншому поглянути на ряд проблем, в тому числі розглядаються проблеми колоніальної експансії, а й часом прийти до висновків, відмінним від тих, які роблять південнокорейські вчені. Серед таких робіт хотілося б виділити книги та статті японістів Марка Капріо[43], який детально досліджує японську асиміляційну політику в колоніальної Кореї в самих різних її аспектах, Тейлора Аткинса[39], який

розглядає переважно процес інтеграції корейської культури в культуру імперської Японії, що проходила паралельно з японізацією самої Кореї

Велика увага в американській історіографії приділяється формування в Кореї шару підприємців і промисловців. До найбільш значущим авторам в цій області можна зарахувати Картера Екерта[45] та Деніса Макнамару[46]. При цьому, в більшості робіт, як корезнавців, так і японістів, чітко говориться про домінування на півострові японських підприємців. Досить докладно вивчений американськими вченими процес проникнення в Корею японського бізнесу, поступового підпорядкування розвитку Кореї японським інтересам і колонізація Кореї Японією. Хотілося б окремо згадати про роботу Дзюн Утіди «Представники імперії: японський поселенський колоніалізм в Кореї, 1876-1945» [48;49], де одним із завдань автора є вивчення суспільства японських жителів Кореї, як посередників між Японією, японською владою та корейцями, в першу чергу корейськими підприємцями. Однак Утіда бачить в японських поселенцях не тільки посередників між японською владою та корейцями, але й самостійну групу, інтереси якої часом суперечили інтересам японської влади та збігалися з інтересами корейців.

Нам би хотілося додатково згадати про групу робіт, присвячених компактному вивченню японської, британської та французької колоніальних політик, які використовувалися при написанні магістерської. Ці роботи допомогли отримати більш повне уявлення про колоніальні практики в Британській Індії, Французькому Алжирі та колоніальному Тайвані.

1.2. Джерельна база дослідження

Джерельну базу дослідження становлять різноманітні за видами та ступенем достовірності та інформативності матеріали. Їх можна поділити на декілька груп.

По-перше, збірники статей та документів по колоніальній політиці Японії в Кореї, а також публіцистика першої половини ХХ ст. При цьому,

оскільки більшість авторів не були фахівцями з корезнавства, помітні відмінності в їх спостереженнях, що залежали від національності, рівня освіти, обставин при яких вони відвідували Корею. Діапазон робіт російські авторів включає в себе всю першу половину ХХ ст. і представляє найрізноманітніший спектр думок: від захоплення стрімкою модернізацією Кореї зумовленою японською колоніальною політикою, до співчуття пригнобленому положенню корейців.

При роботі над магістерською було використано збірник статей, нарисів та зібраних Б.Д. Пака [28;29], що містять спостереження і думки росіян про Кореї в 1876-1910 рр. Досить різноманітні і роботи англомовних авторів, при цьому найчастіше англійською мовою публікувалися японці, як правило, відстоюючи японське бачення щодо колоніальної політики в Кореї.

Певним недоліком ряду публіцистичних робіт присвячених Японській імперії та колоніальній Кореї є те, що вони часто писалися в жанрі подорожніх записів. В результаті, в прагненні авторів охопити все, що їх оточувало, спостерігається деяка поверховість. Також для подібних робіт характерно підкреслення позитивного впливу Японії на її колонії, в тому числі і та Корею.

По-друге, статистичні матеріали та закони. Тут можна виділити дві підгрупи: 1) корейську і японську статистику, куди входить інформація про кількість японських військ, що перебували на території Кореї з 1876 р. по 1910 р., експорт та імпорт корейських товарів та ін. 2) корейські та японські закони, що сприяли політичному та економічному поневоленні Кореї, конфіскації корейського нерухомого майна.

По-третє, сучасна періодика і публіцистика. У цю групу включені статті південнокорейських ЗМІ (як на корейській, так і на російській мовах), присвячені переважно проблеми «прояпонсько налаштованих діячів» в Кореї, публіцистичні статті російських вчених в газеті «Сеульський вісник», а також ряд статей корейських та японських та російських дослідників, оскільки ці видання несуть виключно публіцистичну спрямованість, хоч і з

відтінком науковості. Джерела цієї групи призначені переважно для вивчення сучасного дискурсу про проблеми, пов'язані з колоніальним періодом Кореї. Хоча матеріали сучасних ЗМІ в історіографії використовуються не так часто, в даному випадку є допустимим включити сучасну періодику в список джерел. Оскільки в даний час подібні матеріали активно використовуються в історичних дослідженнях, і їх використання методологічно обґрунтовується.

До першої групи джерел належить наказ генерал-губернаторства Чосон №23 від 19 березня 1912 г. «О правилах применения телесных наказаний в Корее»[3]. Даний документ дозволяє нам проаналізувати, які тілесні покарання використовувала японська та корейська поліція, жандармерія відповідно скатного злочину, чим відрізнялися покарання простих людей від заможних верств суспільства, покарання громадянина Кореї від громадянина Японії і тим самим визначити ставлення японської влади до простого корейського люду.

До другої групи джерел належить збірник законів «Внешняя политика России XIX в. - начало XX в.. Документы Российского министерства иностранных дел»[4], що розкриває нам особливості політичної взаємодії між Японією та Росією, Кореєю та Росією. Дані документи розкривають специфіку політичної гри між даними державами.

РОЗДІЛ 2.

СТАНОВЛЕННЯ АГРЕСИВНОЇ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ ЯПОНІЇ ТА ПОЧАТОК КОЛОНІАЛЬНОЇ ЕКСПАНСІЇ В КОРЕЇ (1876-1895 рр.)

2.1. Причини, передумови та особливості становлення агресивної зовнішньої політики Японії по відношенню до Кореї.

Після політичних перетворень у Японії 1867-1868 рр., та відновлення імператорської влади, держава зіткнулася із величезною кількістю внутрішньо- та зовнішньополітичних проблем, що вимагали негайного вирішення. Насамперед, Японія залишалася феодальною державою, її економіка розвивалася дуже повільно і була малопродуктивною, загострювалася боротьба простого населення за економічні та політичні права, не вщухали стихійні селянські повстання. Зовнішньополітична ситуація також була несприятливою, оскільки Японія могла перетворитися на колоніальну територію однієї з високорозвинених країн того часу. З метою протидії деструктивним тенденціям в середині держави та колоніально-загарбницьким апетитам європейських держав та США, японський уряд розпочав процес активного засвоєння іноземного науково-технічного досвіду, культури та політично-правового ладу.

З кінця 1870-х р. Японія розпочала процес формування могутньої армії та потужного воєнно-морського флоту. Для підготовки командного складу армії залучали французьких офіцерів, воєнно-морського флоту – англійських. Процес створення армії та навчання військовослужбовців проходив із урахуванням всесвітніх передових досягнень у військовій науці [6, с.236].

В той же час, один із найшановніших та найавторитетніших політичних діячів Японії, Іто Хіробумі оприлюднив програму про засвоєння колоніального досвіду великих світових держав, зберігаючи при цьому перевагу національного духу японців. В цій програмі він пропагував та оголошував початок агресивної політики проти сусідніх азійських держав, насамперед, проти Кореї та Китаю. З цього часу Японія розпочинає активну

підготовку до ведення агресивної загарбницької політики на території Азії з метою встановлення там колоніального режиму.

Японські правлячі кола ще в середині XIX ст. заклали основу для формування та розвитку націоналістичної пропаганди щодо боротьби проти «білого імперіалізму» та «білих варварів», на основі чого було згодом проголошено право та обов'язок японського народу нібито розділив спільну долю з корейським і китайським народами, а також із іншими азійськими народами, що вже встигли потрапити в колоніальну залежність, звільнити азійські країни і зробити їх частиною єдиної могутньої держави. Але чи потрібна була ця визвольна місія самим корейцям та китайцям Японію не цікавило, у формуванні зовнішньополітичного курсу вона орієнтувалася тільки на власні потреби.

На початку 70-х рр. XIX ст. розпочався процес захоплення островів Рюкю, була здійснена спроба оволодіти Тайванем (Формоза), серед перших жертв агресивної зовнішньої політики Японії в Східній Азії була і Корея, що обумовлювалося низкою причин. По-перше, географічне положення Корейського півострова мало важливе стратегічне значення: сусідство з Маньчжурією та Китаєм, стратегічно вигідне для Японії розміщення двох великих корейських портових міст: Інчхон (Чемульпо) та Пусан, що знаходяться неподалік від японських портів Сімоносекі та Сасебо. Географічне положення Корейського півострова робило його вигідним вихідним військовим плацдармом для подальших дій проти Росії та Китаю[14, с.16]..

По-друге, Корея була васалом Китаю, але розпочинаючи з середини XVII ст. ця залежність носила лише формальний характер. Така формальність політичної егиди Китаю над Кореєю дозволила останній замкнутися в шкарлупі самоізоляції та припинити навіть найнезначніші контакти із зовнішнім світом. Радикалізм в ізоляційній політиці привів до застою у розвитку продуктивних сил та наукового прогресу, зубожіння культури, ослаблення армії. На той час Корея була економічно відсталою,

аграрною, бідною на природні ресурси державою, але для Японії вона була ласим шматком, адже її можна було б перетворити в ринок збуту японських товарів, черпати з неї, хоч і не багаточисленні, але все ж наявні природні ресурси, яких так не вистачало в Японії, а корейське населення використовувати в ролі дешевої робочої сили.

По-третє, на той час Корейська держава не несла в собі важливого стратегічного значення для великих колоніальних держав світу. Інтереси Сполучених Штатів Америки були зосереджені, насамперед, в Китаї, де на той час була доволі складна політична ситуація. Загалом, Америка позитивно ставилася до японських планів відносно Кореї, адже вона не розглядала японців як можливих конкурентів, які зможуть перешкодити реалізації американських агресивних планів на Далекому Сході. Єдиним суперником в боротьбі за домінування в даному регіоні для Штатів була Англія, яку вони намагалися витиснути з Китаю. Англія теж не збиралася заважати політичній агресії японців, оскільки вона не хотіла, щоб на території Корейського півострову встановила своє панування Росія, з якою англійці мали напружені зовнішньополітичні відносини[13, с.82].

Правлячі кола царської Росії були стурбовані політикою Японії в східній частині континенту, адже вони теж мали свої плани стосовно даних територій. Що стосується Китаю, то він не бачив серйозної загрози для себе і своїх володінь з боку Японії, на той час, цинська влада ставила пріоритет на вирішення власних внутрішньо- та зовнішньополітичних проблем, тому китайцям було не до Кореї.

Тож, можна сказати про те, що в другій половині XIX ст. Японія опинилася в сприятливих зовнішньополітичних умовах, для становлення та розвитку її агресивних зовнішньополітичних посягань.

2.2. Підписання нерівноправних договорів та початок експансії.

Японія не збиралася нехтувати сприятливою зовнішньополітичною ситуацією та розпочала поступово нав'язувати Кореї низку нерівноправних

договорів, що давали змогу японцям встановити свій контроль над основними сферами політичного та економічного життя держави.

У вересні 1875 р. у корейську бухту острова Канхвадо увійшли три японських військових кораблі. Гарнізон форту Чоджиджин, що знаходився на острові, відкрив застережливий вогонь в сторону ворожих кораблів, на що японці відповіли вогнепальним обстрілом, висадкою десантних частин та захопленням форту.

На початку 1876 р. до бухти Канхвадо знову прибула японська ескадра, а делегати, що знаходилися на її борту, висунули корейцям ультиматум: встановлення дипломатичних та торгівельних відносин між двома державами, відкриття портових міст Вонсан, Пусан та Інчхон для японської торгівлі, дозвіл японським військовим кораблям проводити гідрографічні роботи вздовж корейської берегової лінії, у разі відмови – обстріл. Після нетривалих роздумів корейські правлячі кола вирішили прийняти умови договору, адже вони сподівалися, що в майбутньому Японія допоможе подолати політичні та військові угруповання, які надавали підтримку вану Кочжону. Серед факторів, що змусили Корею підписати даний договір був тиск зі сторони цинського уряду, який схилив корейців до підписання угоди, щоб запобігти проникненню інших держав на її територію[36, с.74].

Наприкінці лютого 1876 р. між Кореєю та Японією був підписаний Канхваський торгівельний договір, за яким Японія тримала право направляти до Сеула свого посла, призначати японських чиновників в кожному із відкритих портів, які будуть забезпечувати захист японським купцям. Корейський уряд практично повністю був позбавлений права контролю над діяльністю японських купців в портах Вонсан, Пусан та Інчхон.

У серпні 1876 р. зміст Канхваського договору доповнили ще декількома важливими пунктами: японські купці на території Кореї звільнялись від митних зборів, на корейських ринках дозволялося використовувати японські гроші. Таким чином Японія нав'язала корейському правлячому режиму перший нерівноправний договір, умови якого викликали хвилю

невдоволення та протесту в корейського населення, дійшло до того, що на Японське посольство в Кореї було скоєно напад.

Не дивлячись на те, що держави Європи та Сполучені Штати Америки не чинили супротив Японським прагненням особисто «відкрити» Корею, це не означало, що вони не скористаються можливістю нав'язати Кореї свої нерівноправні договори. І першою державою в цьому списку була Америка, яка за допомогою тиску цинського уряду змусила корейців 22 травня 1882 р. підписати торгівельний договір у Тяньцзині, що надавав американцям право на оренду землі та створення підприємств у відкритих для торгівлі портах, наймати корейське населення на роботу та займатися видобутком природних ресурсів країни. Серед статей договору були і ті, що передбачали право екстериторіальності, консульської юрисдикції та вільної релігійної пропаганди, для корейських студентів надавалися права та можливості для навчання в Сполучених Штатах Америки. Американський уряд намагався замаскувати нерівноправні та кабальні умови договору обіцянками допомоги у разі втручання інших держав в економічні, політичні чи культурні сфери корейського життя, але це були лише пусті обіцянки.

Вслід за США нерівноправні договори Кореї були нав'язані Англією та Німеччиною у 1883 р., Росією та Італією в 1884 р., а в 1886 р. і Францією. Для Кореї підписання Канхваського та інших подібних йому договорів стало кінцем для її політики самоізоляції та початком колоніального періоду, боротьби світових держав за домінування над нею. Корея перетворювалася на ринок збуту та джерело сировини для колоніальних імперій світу[18, с.118].

Проникнення в Корею іноземного капіталу, насамперед, японського проходило шляхом її підпорядкування потребам та вимогам зовнішньої торгівлі. Місцем концентрації та діяльності японських купців стали відкриті за Канхваським договором порти Вонсан, Пусан та Інчхон, де на той час японці не мали конкуренції, а також, частково, південні та центральні провінції країни. Японсько-корейські торгівельні відносини мали яскраво

виражену протекціоністську підтримку японського уряду, який створив у Токіо спеціально призначене для цього товариство, що займалося дослідженнями особливостей даних торгівельних відносин та розробкою заохочувальних програм для японських та корейських купців. Товариство отримувало значну підтримку субсидіями від японського уряду, філії даного товариства були розмішені в таких корейських містах, як: Сеул, Інчхон, Пусан та Вонсан. Протекціоністська політика японського уряду в сфері японсько-корейських торгівельних відносин, що надавала низку привілеїв для японських купців та сприяла їх активному напливу до відкритих корейських портів, де у 1880 р. налічувалося 3500 японців, а в 1878 р. в Пусані відкрилося відділення японського «Першого Банку» [16, с.276].

Відразу після підписання договору між Кореєю та іншими державами, її зовнішня політика почала набувати типових колоніальних рис: до країни почали активно ввозити промислову продукцію та вивозити природні ресурси, сільськогосподарську продукцію, дорогоцінні метали. Промислова продукція та товари широкого вжитку знаходили великий попит серед корейського населення, що стало причиною занепаду багатьох галузей місцевого виробництва, насамперед, виготовлення бавовняних та шовкових тканин, паперу та кераміки.

Вивіз сільськогосподарської продукції з Кореї до Японії наніс величезний удар по корейській економіці. Населення, яке більшу частину своєї історії недоїдало а інколи і відкрито голодувало, змушене було платити постійно зростаючі податки, продавати рис та іншу сільськогосподарську продукцію за значно нижчими цінами, ніж в попередні роки, що викликало обурення та хвилювання серед народних мас.

Велика кількість іноземців, які наповнили собою найбільші міста країни, пригнічення національної гідності та занепад економіки призвели до активізації антиколоніальних настроїв, що почали виливатися у відкриті антияпонські виступи, осередком такої боротьби став Сеул, де в 1882 р. розпочалося повстання солдатів столичного гарнізону. Повстання було

придушене, а японський уряд скористався даними подіями для нового, більш сильного натиску на Корею. 30 серпня цього ж року Японія відправила в порт Інчхон три військових кораблів на бортах яких було розміщено 800 солдат, під загрозою військового вторгнення був підписаний новий договір між двома країнами. Його умови надавали Японії право вводити свої війська в Сеул задля охорони японського посольства, надавалося право японським громадянам виїжджати з відкритих портів в радіусі 53 км., а через два роки – 106 км., японські чиновники отримали право вільно пересуватися країною. Корея змушена була відкрити для зовнішньої торгівлі порт Яхваджин та сплатити контрибуцію в розмірі 500 тис. єн і 50 тис. єн – сім'ям загиблим в ході повстання військовим[46, с.76].

Посилення та поступове вкорінення японських позицій в корейській економіці та політиці викликали все більше хвилювань у китайського уряду, що не бажав втрачати свої позиції на Корейському півострові. Тому щоб хоч якось стабілізувати ситуацію в Сеул було введено трьохтисячне китайське військо, а у вересні 1882 р. було підписано китайсько-корейський торгівельний договір, один із пунктів якого підтверджував васальну залежність Кореї від Китаю. Загалом договір надавав китайським купцям пільги, яких не мали купців інших держав. Серед основних привілеїв було право оселятися та торгувати в чотирьох пунктах в середині країни, подорожувати корейськими провінціями не отримуючи на це документальний дозвіл від місцевих чиновників, в декілька раз знижувалося мито на ввіз китайських товарів, була анульована попередня заборона на ведення морської торгівлі. Після підписання торгівельної угоди Китай вирішив скористатися існуючими в Кореї антияпонськими настроями і отримати політичну егіду над країною. З даною метою у Сеул був направлений китайський чиновник, що мав здійснювати контроль за діяльністю урядових установ, а китайському ставленику, німцю П. Г. фон Меллендорфу, було доручено ведення зовнішньополітичних справ.

У результаті революційних подій в Кореї та поверненню до влади королеви Мін, політика країни отримала яскраво виражений прокитайський характер, що стало перешкодою для подальшої японської агресії. Токійський уряд не бажав поступатися своїми позиціями в Кореї, тому він почав активно схилити на свій бік корейське дворянство, підтримуючи так звану «партію реформ», що виникла в Кореї на початку 80-х років. Вона об'єднувала групу молодих дворян зі знатних родин, що втратили свій вплив з приходом до влади нового уряду і тепер прагнули повернути втрачені привілеї використовуючи для цього програму «прогресивних реформ». Група молодих реформаторів заручившись підтримкою японців наприкінці 1884 р. підготувала державний переворот. 4 грудня члени партії разом із загоном японських солдатів захопили королівський палац, убили 12 сановників королеви Мін та створили новий уряд до складу якого увійшов Кім Ок Кюн то його люди. Новий уряд зміг проіснувати лише 48 годин і припинив свою діяльність в результаті повстання сеульського населення та виступу китайських військ (до яких приєдналися корейські). У результаті боїв між двома угрупованнями загинуло близько 70 японців, інші втекли разом з лідерами «партії реформ» до Японію[22, с.174].

Результатом конфлікту стало підписання у квітні 1885 р. договору між Японією та Китаєм, за яким обидві держави повинні були вивести свої війська з Кореї та не надавати їй своїх військових інструкторів. Один із пунктів договору говори про те, що якщо в разі революційних подій або повстань, одна із держав буде змушена ввести свої війська на територію Корейського півострова, вона повинна попередити про це іншу державу, і по вирішенню конфліктної ситуації негайно вивести війська з Кореї. Але не дивлячись на такі умови договору Японія під різними можливими та неможливими приводами зберігала військові частини при своєму посольстві в Кореї, а в китайські та корейські територіальні води часто входили японські військові судна.

Після підписання Тяньцзинської угоди економічний та політичний розвиток Кореї набував яскраво виражених колоніальних ознак. Якщо в 1886 р. в Корею було ввезено іноземних товарів на 2474 тис. доларів, то в 1891 р. – на 5256 тис. доларів. Бавовняні тканини становили 55% імпорту, постійно збільшувався попит на ввезення гасу, мішковини, мотузок, сірників, анілінових фарб, металевих виробів. Основою корейського експорту була сільськогосподарська продукція[34, с.214].

Свавілля поміщиків, беззаконня і побори чиновників, експлуатація місцевими та іноземними лихварями зробили життя простого населення нестерпним. Селянські повстання ставали все частішими і набували яскраво вираженого антияпонський характеру: у 1885 р. повстали селяни Вончжу та Йочжу, 1889 р. - Сувона та Пукчхона, 1890 р. – провінції Хамчйондо та острова Чеджудо. Великий голод 1892 – 1893 рр. став останньою краплею, що перевернула чашу терпіння корейського народу і вилилася в масове повстання селян та ремісників проти місцевих феодалів та іноземних колонізаторів – розпочалася селянська війна 1894 р..

Ідеологічним підґрунтям війни стало філософсько-релігійне вчення Тонхак, що проголошувало рівність всіх людей на землі та право кожного на щастя, тому у всесвітню історію селянська війна увійшла, як повстання «Тонхак».

2.3. Повстання Тонхак та японсько-китайська війна 1894 -1895 рр.

Осередками виникнення селянських повстань на початку 90-х рр. XIX ст. були провінції Чолладо та Чхунчхондо, де вплив Тонхак на населення був найсильнішим. У 1893 р. повстанський рух охопив шість провінцій країни, а 3 січня 1894 р. у м. Кобу кілька сотень селян із сусідніх селищ змогли захопити державний арсенал міста, озброївшись вони звільнили в'язнів та спалили міську управу разом з усіма документами. Наступного дня озброєні селяни вторглися до Пексана, захопили

продуктовий склад і роздали населенню 4 тис. мішків з рисом. Повстання почало набувати все більшого розмаху, до лав повстанців приєднувалися тисячі селян та ремісників.

На чолі повстання стояли члени релігійного угруповання «Тонхак», насамперед, дрібні чиновники, що не мали значних привілеїв в суспільстві та експлуатувалися не менше селян та ремісників. Представником даного соціального стану був очільник повстання Чжон Бон Дюн – син дрібного чиновника, якого стратили за непокору уряду[11, с.23].

Учення Тонхак не несло в собі заклик до знищення феодального строю, але ідея рівності для кожного, яку воно в собі несло, ставало для експлуатованого та пригніченого населення покликом для встановлення рівних прав для всіх не залежно від їхньої соціальної приналежності. А по мірі залучення населення до повстанських лав, воно набувала яскраво виражені антифеодальні та антиколоніальні риси. Місцеві правителі не могли загасити вогні повстанського полум'я, що охоплювало нові території. Каральні армії, які Сеул відправляв на придушення повстання зазнавали поразок. Корейський уряд був змушений сісти за стіл переговорів із повстанцями та укласти угоду. Основними умовами угоди були: уряд мав покарати ряд поміщиків та чиновників, знищити всі документи про рабів та змінити статус знедолених (гйонін), розділити землю порівно між всіма громадянами країни, зменшити непомірні податки та списати частину старих боргів, карати за співпрацю з японцями. Після підписання угоди повстанці вивели свої війська з Чжончжу, але уряд не збирався слідувати вище згаданим домовленостям. Навіть більше, він попросив цинський уряд надати війська для придушення повстання в країні.

Всі наступні події, що відбувалися в Кореї стали результатом зовнішньополітичного втручання у її внутрішні справи. 9 червня 1894 р. в корейському порту Асан здійснили висадку 1.5 тис. китайських солдат, що прибули сюди за проханням корейських сановників для придушення повстання. Введення китайських військ на територію Кореї стало приводом і

для Японії зробити аналогічну акцію. 15 червня більш ніж 10 тис. японських військових захопили столицю та стратегічно важливі пункти. 23 липня було здійснено напад на королівський палац, управління державою було передано Тевонгуну та Пак Йон Хе, лідеру «партії реформ», що повернувся з еміграції. Новий уряд відразу підписав з Японією низку нерівноправних угод, серед яких була і домовленість про участь Кореї у воєнних діях проти Китаю, що розпочалися 1 серпня 1894 р.

Влада японського уряду в Сеулі не виходила за межі міста. Щоб хоч якось заспокоїти повстанський рух, новий уряд вирішив провести програму реформ. Для розроблення реформ була створена Вища воєнна рада, що підготувала та опублікувала цілу низку нових законів, що увійшли в історію як «реформи року кабо». Один із нововведених законів проголошував припинення залежності від Китаю та викорінення традиційного йому поклоніння. Низка законів стосувалася соціальної сфери життя: остаточна ліквідація системи нобі, простолюдини отримували рівні права з янбанами, заборонялися ранні шлюби, вдівці могли повторно вступати до шлюбу і т. д.. Нові закони обіцяли полегшити життя простого населення, на сам перед, проводити збір податків відповідно до чітко визначеного плану, припинити незаконні побори, розробити максимально комфортну та просту у застосуванні грошову систему та систему мір і ваги. Уряд зобов'язувалося підтримувати та захищати всіх своїх підданих[47, с.126].

Велику увагу реформи приділяли удосконаленню адміністративної системи. Королева Мін та її оточення повністю позбавлялися права безпосередньо або опосередковано управляти країною, а ван повинен був вирішувати всі питання тільки в присутності міністрів.

Не зважаючи на всі зусилля прояпонського уряду, розрекламована програма реформ не змогла принести умиротворення, якого він так чекав. Тому японські колонізатори вирішили використати для даної місії свої війська, що на той час розмішувалося на території півострова. Розпочався новий наступ на суверенітет Кореї.

20 серпня 1894 р. відбулося підписання угоди про вічний союз, за яким кожен новий закон прийнятий корейським правлячим режимом повинен попередньо узгоджуватися з Японією. Токіо отримав право на спорудження залізниць Сеул – Інчхон , Сеул – Пусан та використання телеграфних ліній між цими містами. Корея відкривала в Чолладо новий порт для японсько-корейської торгівлі. Підписання даного договору дало можливість японцям безперешкодно втручатися у внутрішні справи корейської держави.

26 серпня 1894 р. Японія нав'язала Корейському корейському договір про військовий союз, що надавав японцям право вигнати китайців з території країни, і в подальшому всі військові операції буде очолювати безпосередньо Японія, а Корея буде підтримувати її транспортом та продовольством. І з цього часу на території Корейського півострова розпочинаються активні військові протистояння між китайськими та корейськими військами. Одне з найбільших зіткнень двох армій відбулося 16 вересня 1894 р. у Пхеньяні та завершилося перемогою японських військ, які до кінця вересня змогли витіснити ворожу армію з корейської території, але завершивши розгром китайських військ японці не вивели своїх воєнних з країни.

Повіти та села через які проходили японські та китайські війська, перетворилися на згарище. Міста Чечхон, Вонсан, Пхеньян, Йиджу, Кванджу, Сонджу були знищені. Корейське населення було невдоволене такою політикою японців, тому чоловіча частина населення відмовлялась служити в японській армії, надавати продовольство та коней для її спорядження. Коли військові дії перейшли на територію Китаю штаб японської армії розмістили у Пхеньяні, а у великих містах було сконцентровано близько 20 тис. японських військових[30, с.99].

Японські війська зустріли запеклий опір корейського народу і, перш за все угруповання «Тонхак», що знову відновило свою діяльність. Повсталі селяни оволоділи значною частиною Чжолладо, Чунчйондо, Кйонсандо, Кйонгідо та провінцією Хванхе. Число повстанців тільки в двох провінціях Чжолладо і Чунчйондо перевищувало 200 тис. осіб. Спочатку успіх був на

боці повсталих, яких очолив Чжон Бон Дюн. Їм вдалося розгромити перші каральні загони урядових військ. Запеклі бої точилися за місто Кончжу: щодня кожна зі сторін втрачала по декілька тисяч чоловік. Але активно використовуючи артилерію японські війська змусили повстанську армію відступити до Нонсан, де вона була повністю розгромлена. 9 грудня 1894 р. Чжон Бон Дюн був схоплений і пізніше страчений у Сеулі[48, с.64].

Поразка антифеодального та антиколоніального повстання привела Корею до можливої глибокої національної кризи. Країна зіткнулася із загрозою повної втрати державної самостійності і перетворення на японську колонію.

Знищивши основні осередки повстання за допомогою маріонеткового уряду, захопивши корейську пошту і телеграф, взявши під контроль навчання нових військ, нав'язавши численні позики корейському уряду Японії вдалося максимально мінімізувати вплив Китаю на Кореї.

У квітня 1895 р. між Японією та Китаєм було укладено Сімоносекську угоду, за якою Китай визнав незалежність Кореї та відмовлявся від будь-яких посягань на її територію. Японія отримала повну свободу дій, і тільки невщухаюча боротьба корейського народу та протиріччя в таборі імперіалістичних держав стояли на перешкоді офіційного перетворення Кореї в її колоніальну територію.

РОЗДІЛ 3. ПОЛІТИЧНЕ ПОНЕВОЛЕННЯ ТА АНЕКСІЯ КОРЕЇ 1904-1919 РР.

3.1. Встановлення військово-окупаційного режиму в Кореї.

Після закінчення японсько-китайської війни корейське питання стало причиною загострення відносин між Японією та Росією. У липні 1903 р. Токіо запропонував царському уряду сісти за стіл переговорів та вирішити всі питання пов'язані з даним регіоном. Переговори затягувалися, тому Японія розпочала підготовку до майбутніх операцій в Південній Маньчжурії. В Інчхоні та Масані розміщувалися запаси озброєння, спорядження, продовольства та фуражу. Японія таємно перекидала свої війська до Кореї. Через кожні 50 миль між Сеулом та Пусаном японці розміщували опорні пункти, а уздовж залізничних ліній будувалися невеликі казарми, кожна з яких була розрахована на 20-30 осіб. У Кунсан відбулося вивантаження запасів продовольства та легких гарматних установок. Всі ці підготування до нових військових дій викликали обурення в корейського населення.

У січні 1904 р. місто Чхонань охопило збройне антияпонське повстання, ядром якого були колишні корейські солдати. Вони здійснювали напади на японців, що проживали неподалік залізної лінії Сеул-Пусана та робили спроби її знищення. Число повстанців у провінціях Чхунчхон, Чолла та Кенсан сягало до 2 тис. добре озброєних колишніх військових. Незважаючи на свою неорганізованість та локальність повстання певною мірою змогли зробити підготовку до війни значно складнішою, ніж на це сподівались японці [1, с.23].

21 січня 1904 р. корейський уряд опублікував декларацію про нейтралітет, щоб завадити використанню корейських територій Японією у війні з Росією. Однак імперіалістична Японія вирішила проігнорувати корейську декларацію і розпочати військові дії.

Одночасно з нападом на Порт-Артур (в ніч на 8 лютого 1904 р.) японська ескадра раптово напала на два російських військових корабля, що знаходилися в нейтральному корейському порту Інчхон. Одночасно з цими подіями в Інчхоні здійснили висадку 3 тис. японських військових, що стало причиною порушення нейтралітету Кореї.

11 лютого 1904 р. міністр закордонних справ Росії заявив, що уряд його країни вважає за необхідність звернути увагу міжнародної спільноти на агресивну зовнішню політику японського уряду по відношенню до Кореї. Він стверджував, що незалежність Кореї та недоторканність її території була визнана всіма державами: насамперед, це підтверджено Сімоносекською угодою 1895 р., англо-японською угодою 1902 р., а також французько-російською декларацією від 16 березня 1902 р. Далі він попереджав, що в зв'язку з незаконним захопленням корейських територій Японією російський уряд буде змушений визнати недійсними всі постанови та декларації, що видаватимуться від імені корейського уряду. Однак, перебуваючи в стані війни з Японією, до якої вона не була готова, Росія не могла стати на заваді встановлення військово-окупаційного режиму в Кореї[17, с.117].

Після окупації Чемульпо японські війська розпочали наступ на палац корейського вана, а 23 лютого 1904 р. був підписаний новий союзний договір. Японія отримала право використовувати територію Кореї в якості бази для військових операцій проти Росії, за що японський уряд обіцяв стати гарантом незалежності та територіальної цілісності корейської держави. Тобто, даний договір легітимізував встановлення японського військово-окупаційного режиму в Кореї, обмежив її зовнішню і внутрішню самостійність та державний суверенітет. Корея перетворювалася на військово-стратегічну базу Японії призначену для ведення військових дій проти Росії.

Військове протистояння між Росією та Японією завершилося розгромом російських військ та підписанням 23 серпня 1905 р. в місті Портсмут (США) договору.

Згідно з угодою Росія визнавала Корею сферою японського впливу, поступалася Японії правами на Ляодунський півострів з Порт-Артуром, Дальнім, частиною ПМЖД від Порт-Артура до Куаньченцьзи та погоджувалася, в статті 12, на укладення конвенції з рибної ловлі вздовж російських берегів Японського, Охотського та Берингового морів[49, с.86].

Для Кореї підписання даного договору стала початком встановлення японського протекторату на її території.

3.2. Перший період протекторату 1905-1907 рр..

Згідно договору від 17 листопада 1905 р. японський уряд повинен був представляти в Кореї генеральний резидент, в компетенцію якого відходили питання, що повинні були охоплювати тільки зовнішню політику Кореї.

Однак указ японського імператора № 267 від 20 грудня 1905 р., про права та обов'язки генерального резидента в Кореї, порушував не тільки договір з Кореєю, але і Портсмутський договір з Росією. Японський імператор своїм указом давав право генеральному резиденту в Кореї втручатися у внутрішнє управління країною, захоплюючи в свої руки найважливіші функції корейського уряду.

Серед основних пунктів даного указу були:

- генеральний резидент може віддати наказ головнокомандуючому японських гарнізонів в Кореї застосувати збройні сили в той момент, коли вважатиме це необхідним для підтримання громадського спокою та порядку в Кореї;
- з метою виконання зобов'язань за договором, здійснюючи управління Кореєю, генеральний резидент подає на розгляд корейському уряду пропозиції, які він вважатиме за необхідні, і повинен вимагати їх виконання. Однак в тих випадках, коли потрібне термінове рішення питання, генеральний резидент дає вказівку місцевій корейській владі

та вимагає негайного прийняття заходів, а потім повідомляє про це корейський уряд;

- генеральний резидент, віддаючи накази, може за їх порушення ув'язнювати на термін до 1 року та накладати штраф до 200 єн;
- якщо генеральний резидент визнає, що накази або розпорядження корейської влади розходяться з умовами договору та зашкоджують суспільним інтересам, порушуючи повноваження японської влади, він може призупинити або анулювати ці накази і розпорядження.

Отже, діяльність генерального резидента в Кореї не обмежувалося консульськими питаннями і справами, пов'язаними з іноземцями в Кореї. Японський генеральний резидент отримував широкі повноваження. Він ставав «справжнім господарем Кореї».

Генеральний резидент, який мав у своєму розпорядженні армію, поліцію і жандармерію, міг віддати наказ про придушення будь-якого народного руху, будь-якого прояву невдоволення спрямованого проти Японії.

Згідно з пунктом 5 цього указу, він отримував право безпосередньо надавати розпорядження місцевій корейській владі, минаючи корейський уряд, що повністю порушувало корейський державний суверенітет. Хоча тут була внесена обмовка про «необхідність» таких дій в разі «терміновості» справи, однак неточність та невизначеність формулювань давала генеральному резиденту можливість широко використовувати це положення і втручатися в справи місцевих корейських властей в будь-який час, якщо він буде вважати це за потрібне. [26, с.136].

Таким чином, фактично главою держави став японський генеральний резидент, хоча формально їм продовжував вважатися корейський ван. Продовжувала функціонувати корейська Рада міністрів, що збиралась під особистим наглядом японських представників, але пост міністра закордонних справ було ліквідовано. Указ японського уряду про скасування корейського міністерства закордонних справ був опублікований 20 січня 1906 р..

У січні 1906 р. японські військові консульства в Кореї були перетворені в апарати провінційних резидентів, що були створені у всіх відкритих портах, таких, як: Сеул, Інчхон, Пусан, Вонсан (Гензан), Чіннанмпхо, Масанпхо, та у провінційних центрах.

Незабаром після створення в Кореї апарату генерального резидента за наказом Іто Хіробумі, та безпосередньо під його контролем, була створена спеціальна комісія з декількох японських та корейських чиновників для того, щоб виробити заходи щодо поліпшення місцевого управління в Кореї. В результаті діяльності цієї комісії корейське міністерство внутрішніх справ у вересні 1906 р. видало ряд декретів та указів, що вносили зміни в місцеве управління Кореєю. Були скасовані посади спеціально уповноважених корейським ваном та поліцейських наглядачів у відкритих портах.

Формально у всіх провінційних центрах зберігалися корейські губернатори, в повітових містах – повітові начальники, а в Сеулі – градоначальник. Однак вся корейська провінційна адміністрація була поставлена під японський контроль. У кожній провінції були створені апарати провінційних резидентів, а при кожному губернаторові провінції – філія апарату провінційного резидента. Японські резиденти перетворювалися на радників корейських губернаторів з усі питань, що стосувалися місцевого управління Кореєю. Без санкції японських резидентів корейські губернатори не могли прийняти жодного рішення [13, с.118].

На початку лютого 1906 р. іноземні консули в Кореї отримали від своїх урядів вказівки про те, що Іто Хіробумі призначений генеральним резидентом в Кореї, а всі японські консули – резидентами, а іноземним представникам належить звертатися до них з всіма питаннями, що стосуються Кореї.

До встановлення японського протекторату в Кореї існували тільки два суди: касаційний і столичний. У провінціях же функції суддів здійснювали: губернатори, начальники округів, уповноважені у відкритих портах та різні посадові особи.

У 1906 р. на вимогу генерального резидента корейський уряд реорганізував існуючу судову систему. Була заснована посада японського радника юстиції, який повинен був взяти активну участь в керівництві судовими справами та контролювати розгляд законів та указів. Суди створювалися в провінційних центрах та повітах. Крім того, було збільшено число суддів і клерків в касаційному і столичному судах. У всі без винятку судах призначалися японські представники[26, с.23].

Необхідно відзначити, що в повітові суди представниками призначалися спеціальні помічники японських поліцейських радників. Таким чином всі повітові суди опинялися в руках поліції. Не дивлячись на те, що зовні японські представники в корейських судах мали дорадчі функції, вони фактично керували судовою системою Кореї та саме за їхніми рішеннями виносилися судові вироки.

Однак японська влада вважала, що цих заходів недостатньо. На вимогу генерального резидента 25 серпня 1906 р. в Кореї був заснований Верховний суд. В офіційній заяві з приводу відкриття суду повідомлялося, що Верховний суд є вищий орган в Кореї, йому підсудні як японці, так і корейці.

Таким чином судова система Кореї була перебудована за японським зразком і фактично з 1906 р. повністю потрапила під контроль японського уряду.

Створюючи в Кореї таку судову систему, японський уряд ставив перед собою дві мети: по-перше, з огляду на те, що Японія готувалася до анексії Кореї, їй треба було знищити домовленості останньої з іноземними державами, важливим пунктом яких було право екстериторіальності. Для цього необхідно було показати іноземним державам, що в Кореї створена прогресивна судова система європейсько-американського типу; по-друге зі створенням в провінціях та повітах нових судів, в які призначалися японські представники, японський уряд охоплювало всю Корею мережею японських чиновників.

Крім встановлення свого контролю над судовою системою Кореї японський генеральний резидент зосередив в своїх руках керівництво всією корейською поліцією. Вже до початку російсько-японської війни японці під виглядом охорони своїх підданих в Кореї створили японські поліцейські відділи при кожному японському консульстві.

Під час російсько-японської війни Японія нав'язала Кореї своїх поліцейських радників. Крім того, в Кореї була створена японська жандармерія. В результаті з'явилися три види поліції: корейська поліція, японська поліція при консульствах та японська жандармерія.

Після встановлення протекторату всі ці три види поліції були поставлені під загальний контроль японського генерального резидента. При цьому звичайні поліцейські функції здійснювалися японською та корейською поліцією, а японська жандармерія займалася охороною корейського вана та боротьбою з тими, хто заважав «дружнім» відносинам між Японією та Кореєю, що означало придушення всіх антияпонських рухів.

За вимогою японського генерального резидента корейський уряд в 1906 р. виділив 300 тис. єн на організацію поліцейських відділів в кожній з 13 провінцій держави, під контролем яких було створено 26 відділень поліції та 122 поліцейські дільниці[21, с.132].

Підводячи підсумок першого періоду правління японського генерального резидента в Кореї, можна сказати, що вся політика Іто Хоробумі була спрямована на утвердження режиму протекторату і поступове підпорядкування корейського державного апарату японській владі.

3.3. Період другого протекторат 1907-1910 рр.

У січні 1907 р. на сторінках однієї із газет, що видавалася в у Сеулі англійцем Бесселлом, було опубліковано послання корейського правителя, адресоване правителям Америки, Росії, Німеччини та Франції. У посланні він

просив допомогти зберегти державний суверенітет Кореї, який вона втрачала під тиском токійської влади.

Корейський уряд, очолюваний Пак Чесуном, відразу оголосити це послання фальшивкою і 21 січня опублікував спростування в урядовому віснику. Однак Бесселл продовжував стверджувати, що повідомлення його газети є достовірним та як доказ помістив в ній фотографію імператорської печатки, якою було скріплено вказане вище послання. Іто Хіробумі, що знаходився в цей час в Японії, поспішив приїхати до Корею і негайно відвідав корейського імператора, який, побоюючись наслідків, заявив, що не брав ніякої участі у публікації даного звернення[29, с.56].

Незважаючи на це, звернення корейського імператора стало приводом для відставки корейського кабінету Пак Чесуна. Новий уряд очолив ставленик Японії Лі Ваньєн.

Корейський імператор, однак, все ще сподівався на допомога великих держав. У квітні 1907 р. він направив делегацію на Гаазьку мирну конференцію. Делегати мали при собі лист корейського імператора, адресований великим державам з закликом про допомогу в протидії колоніальній політиці Японії. Однак корейській делегації не вдалося домогтися навіть офіційного прийому у міністра закордонних справ Голландії Ван Тета, у якого вони хотіли отримати дозвіл на участь в роботі конференції. Тоді посланці імператора опублікували в інформаційному бюлетені відкритий лист, адресований до всіх делегатів конференції. У цьому листі вони називали себе посланцями корейського імператора, підтверджуючи це наявністю імператорської печатки на їх документах. Вони вказували на те, що імператор є бранцем японців і тому не може відкрито підтвердити їхні слова. Корейські делегати заявляли про своє бажання взяти участь у конференції як повноправні представники Кореї. Вони називали угоду від 17 листопада недійсною і звинувачували японців в жорстокості по відношенню до корейського народу, але вони так і не змогли отримати запрошення на конференцію.

Японський уряд розумів, що в очах корейського народу імператор є свого роду символом незалежності Кореї. Тому вони прагнули позбавити імператора навіть видимості його влади, сподіваючись, що це полегшить процес анексію Кореї.

На найважливіші пости при дворі корейського імператора були призначені японські чиновники. До кінця 1908 р. 27 японців займали офіційні посади при дворі імператора Кореї, а 12 з них перебували на вищих посадах[2, с.53].

За вказівкою японців в кінці листопада 1907 р. були введені нові правила, за якими тільки міністр імператорського двору мав право звертатися безпосередньо до імператора. Це полегшувало контроль за всіма сферами життям імператорського двору, бо тепер треба було стежити не за багатьма особами, які мають доступ до імператора, а за одним міністром. Крім того, число корейських придворних було скорочено на кілька тисяч чоловік, а в листопаді 1907 р. були створені Бюро по перегляду майна імператорського дому та Комітет по обстеженню імператорського та державного майна, для передачі частини рухомого і нерухомого майна імператорського дому японській владі. Комітет складався в основному з віце-міністрів двору, фінансів і внутрішніх справ, якими були японці[19, с.36].

Таким чином, корейський імператор перетворився в просту маріонетку в руках Японії, будучи позбавленим будь-якої влади не тільки в управлінні країною, але навіть в самому імператорському домі, де він був, по суті, бранцем і не міг навіть вільно розпоряджатися своїм майном.

Після укладення «договору» від 24 липня 1907 р., Японія прагнула підпорядкувати собі все внутрішнє управління Кореї, охоплює мережею своїх чиновників всі центральні і провінційні органи влади в країні. За офіційними японськими даними, наприкінці 1907 р. в корейському центральному державному апараті 40,7% всіх службовців (2090 осіб) становили японці[46, с.136].

Велику кількість японських чиновників було призначено в усі місцеві органи влади Кореї, зокрема, в кожній провінції був японський резидент. Крім того, японці призначалися на посади секретаря губернатора, головного поліцейського інспектора, клерків. Японські секретарі губернаторів провінцій повинні були допомагати губернатору керувати провінцією і замінити його під час відсутності або хвороби. Однак насправді ці секретарі втручалися в усі справи провінцій, відали питаннями релігії, освіти, громадських робіт, розвитку промисловості і т.д.

Таким чином, з другої половини 1907 р. всі центральні і провінційні корейські органи влади стали поступово переходити безпосередньо в руки японців, які вирішували питання щодо державного управління.

В кінці липня 1907 р. японські військові правлячі кола змусили корейський уряд призначити на всі вищі судові посади японців. 27 грудня 1907 р. корейський уряд видав постанову про зміну судової системи країни і створення 127 судів. Згідно даної постанови в Кореї засновувалася така ж, як і в Японії, судова система трьох інстанцій. Першою інстанцією були місцеві суди (провінційні і повітові), в яких слухалися цивільні і кримінальні справи. З місцевих судів справи надходили в апеляційний, який був другою судовою інстанцією, а звідти в касаційний суд, що був третьою інстанцією. Японські чиновники призначалися: в касаційному суді – на посаду головного судді, головного прокурора, двох суддів і п'яти клерків; в апеляційних судах – на посаді головного судді, двох суддів, головного прокурора, помічника прокурора і п'яти клерків; в провінційних судах – на посаді головних суддів, старших прокурорів, суддів і клерків; в повітових судах – на посади суддів і клерків.

Але навіть такий стан справ не задовольняло японські правлячі кола. Тому вони змусили корейський уряд 12 липня 1909 р. в Сеулі підписати офіційний меморандум про передачу всієї судової системи Кореї у руки японського уряду. У меморандумі заявлялося, що договір укладений для

захисту особи та власності не тільки корейських підданих, а й підданих, громадян іноземних держав в Кореї.

Захоплення всієї судової системи Кореї мало для Японії особливе значення, оскільки тепер японці могли вільно ставити питання перед іноземними державами про скасування прав екстериторіальності.

Указом японського імператора від жовтня 1909 р. під контролем японського генерального резидента було створено Бюро, якому доручалося керівництво всією судовою системою та тюрмами в Кореї, а японські органи, що здійснювали контроль над корейською судовою системою, були скасовані. Була знову реорганізована судова система в Кореї. За вказівкою генерального резидента 1 листопада 1909 р. в Кореї були створені: Верховний (касаційний) суд, 3 апеляційних, 3 провінційних, 9 філій провінційних судів і 103 повітових судів. Необхідно відзначити, що з трьох суддів на судовому засіданні двоє могли бути корейцями, але третій повинен був бути японцем, який завжди був головою суду та мав право вето[22, с.226].

Японський генеральний резидент керував Кореєю залізною рукою, про що свідчить інтенсивна діяльність судових органів. За даними генерального резидента, в Кореї протягом 1909 р. судами розглядалося близько 36 794 справ.

У період японського протекторату (до 1909 р.) в'язниці в Кореї формально перебували у віданні корейського уряду, але фактично з середини 1907 р. вони вже перейшли в руки японської влади. За договором від 24 липня 1907 р. контроль над в'язницями та судами перейшов від головного поліцейського інспектора та губернаторів провінцій до міністра юстиції та прокурорів апеляційних судів. Протягом 1908 р. в Кореї було відкрито вісім нових в'язниць. На посади тюремних інспекторів призначалися японці. Поліція, що перебувала в руках японської адміністрації була не менш ефективним знаряддям пригнічення корейського населення, ніж суди та в'язниці.

29 жовтня 1907 р. між японським генеральним резидентом та корейським прем'єр-міністром було підписано угоду, за якою японські поліцейські сили при апаратах японських провінційних резидентів зливалися з корейськими поліцейськими силами. При цьому в угоді зазначалося, що всі поліцейські справи, що стосуються японських підданих в Кореї, розбиратимуться тільки під контролем японських резидентів або інших японських властей. На вищі поліцейські посади (начальника столичної поліції та поліцейських інспекторів в провінціях) призначалися лише японці.

Згідно з постановою міністерства внутрішніх справ Кореї від грудня 1907 р. був створений поліцейський департамент, що керував поліцією та виконував вищі поліцейські функції, такі як: цензура друкованих матеріалів, перепис населення і вирішення питань, пов'язаних з еміграцією.

Японські правлячі кола ставили собі за мету повністю підпорядкувати своїй владі суспільне життя Кореї. З цією метою 24 липня 1907 р. за наказом японської влади корейський уряд видав закон про пресу. Згідно з цим законом корейський міністр внутрішніх справ міг заборонити видання будь-якої газети, якщо вважав, що вона порушує суспільний спокій. На видання газети необхідно було отримати дозвіл міністра внутрішніх справ і внести 300 єн. У разі публікації матеріалів, що підлягали цензурі, номер газети конфісковували, а видавець підлягав тюремному ув'язненню до 10 місяців та штрафу в розмірі 300 єн. Якщо ж в газеті публікувався матеріал, що «принижує гідність імператорського дому або ж є шкідливим для внутрішнього управління», видавець засуджувався на каторгу до трьох років, а подальша діяльність газети заборонялась [50, с.36].

Даний закон спочатку стосувався тільки газет, що видаються на корейській мові. Однак в Кореї існувала і англомовна газета «Korean Daily News», що належала антияпонсько-налаштованому англійцю Бесселлу. Саме вона часто використовувалася корейськими борцями за суверенітет, які друкували в ній статті з різкою критикою японської влади. Крім того, в

Корею проникали антияпонські газети та література, що друкувалися корейцями під Владивостоці, на Гавайських островах і в Сан-Франциско.

Тому на вимогу генерального резидента корейський уряд 20 квітня 1908 р. вніс доповнення у закон про пресу, за яким міністр внутрішніх справ міг заборонити продаж або розповсюдження в Кореї будь-яких газет і літератури, що видаються корейцями за кордоном, а також видаються іноземцями в Кореї, якщо вони «порушують громадський спокій».

У лютому 1909 р. у Кореї був виданий ще один закон про пресу, що стосувався книг та інших друкованих видань, за яким право на публікацію будь-якого друкованого матеріалу має бути отримане від корейського міністра внутрішніх справ. В іншому випадку видавець засуджувався до каторжних робіт від 10 місяців до 3 років, або мусив сплатити штраф в розмірі 100 єн, а видані книги заборонялися та піддавалися конфіскації [5, с.136].

У липні 1907 р. під тиском японців корейський уряд прийняв «Закон про підтримку громадського спокою», за яким корейський міністр внутрішніх справ був уповноважений розпустити будь-яку організацію, діяльність якої вважав небезпечною для громадського спокою в державі, а поліцейська влада отримувала право розганяти будь-які збори та демонстрації корейського народу. За кілька днів до анексії Кореї були розпущені всі політичні організації в країні.

Важливим для японського уряду був процес духовного поневолення корейського народу та знищення його національної культури. Тому в період протекторату одним з перших заходів, що здійснили японці було призначення японця на пост радника з питань освіти при дворі корейського імператора.

У вересні 1908 р. під тиском японців корейський уряд видав указ про приватні школи, за яким їх можна було відкривати тільки з дозволу міністерства освіти. Частина шкіл була закрита, а над іншими встановлений найсуворіший контроль. Японська влада прагнули виховати з корейських

дітей вірнопідданих японської імперії, тому в період протекторату вони зробили японську мову обов'язковим предметом вивчення в корейських школах. Численні японські вчителі в корейських школах говорили дітям про те, що корейська мова є гілкою японської, і що в Кореї ніколи не існувало самостійної культури та своєї національної мови [17, с.198].

Однак, незважаючи на всі зусилля, Японії так і не вдалося знищити багатовікову культуру корейського народу та придушити національну самосвідомість корейців.

3.4. Анексія Кореї та період «військового управління»

Підготовка до анексії Кореї становила основу всієї політики японського генерального резидента в Кореї Іто Хіробумі. До середини 1909 р. японські військові правлячі кола вирішили, що підготовчі заходи вже створили необхідні умови для остаточного приєднання Кореї до японської імперії.

10 квітня 1909 р. в Токіо відбулася таємна нарада між японським прем'єр-міністром Кацура, міністром закордонних справ Комура та Іто Хіробумі, на якій було прийнято рішення про остаточне приєднання корейської території до складу японської імперії. 6 липня 1909 р. на засіданні японського кабінету міністрів було прийняте офіційне рішення про анексію Кореї, що негайно отримало санкцію японського імператора.

У травні 1909 р. Іто Хіробумі пішов у відставку, а генеральним резидентом в Кореї тимчасово був призначений Соне Арасуке. У жовтні 1909 р. Іто був убитий в Харбіні учасником руху опору, молодим корейським патріотом Ан Чунгином. Вбивство Іто не привело до негайної анексії Кореї, так як японський уряд не бажав створювати враження, що анексія – акт помсти. Японські друковані видання всіляко спростовували думка про те, що у зв'язку з убивством Іто політика Японії в Кореї може змінитися[43, с.267].

Японська влада вирішили використовувати свого прибічника – товариство «Ільчінхве» та зробити пробний крок до остаточного приєднання

Кореї. Один з керівників цього товариства, Сон Бйон Джун, ще в лютому 1909 р. прибув до Японії та почав провадити кампанію за приєднання Кореї. 4 грудня 1909 р. голова «Ільчінхве» Лі Йон Гу відвідав японського генерального резидента Соне та вручив йому петицію, в якій говорилося, що вони просять передати Японії зовнішнє та внутрішнє управління країною, і що саме це зробить корейський народ щасливим. Одночасно з цим Чи Йон Гу направив меморандум такого ж змісту японському імператорові та корейському прем'єр-міністру Лі Ваньєну. Меморандум товариства «Ільчінхве» був використаний японцями для пропагування думки про те, що самі корейці бажають перетворити своєї країни на частину японської імперії.

Після публікації меморандуму населення всієї країни не приховувало свого обурення, багато членів товариства змушені були покинути Сеул та шукати захист у японців. Генеральний резидент Соне виступив із засудженням меморандуму «Ільчінхве», а японські друковані видання критикували проект анексії Кореї, називаючи його нереальним, оскільки Корея мала договори з іншими державами і без їх повної згоди анексія є неможливою.

Однак це був лише маневр, покликаний заспокоїти громадську думку Кореї та приспати пильність корейського народу. 30 травня 1910 р. на пост генерального резидента в Кореї був призначений генерал Терауті Масатаке зі збереженням за ним посади військового міністра Японії. Терауті представляв найбільш агресивно налаштовану частину японського уряду та вважав, що корейці повинні або підкоритися владі японців, або загинути.

Схвалюючи програму Терауті, який мав намір жорстоко придушити антияпонський рух корейського народу, японська преса стверджувала, що такі методи будуть безпечнішими та ефективнішими. В Корею було відправлено додатково 2 тис. жандармів, яких розмістили у важливих політичних центрах країни. 23 липня генерал Терауті прибув до Сеула та розпочав проводити останні підготовчі заходи до анексії. Десятки військових кораблів маневрували між Пусаном та Інчхон, а тисячі корейських патріотів

були заарештовані та відправлені до тюрем. Репресіям піддавалися і корейські газети, велика частина яких була закрита або тимчасово заборонена, а в окремих випадках підкуплена японцями. Всі корейські товариства були розпущені[39, с.174].

Проводячи політику поступового захоплення Кореї, японський уряд через деякий час після призначення нового генерального резидента указом японського імператора від 21 червня 1910 р. створив Колоніальне бюро. В указі імператора Японії говорилося про те, що Колоніальне бюро підпорядковується прем'єр-міністру та відає справами, що стосуються Тайваню, Сахаліну та Кореї. Таким чином Японія відкрито прирівняла Корею до своїх колоній, говорячи про те, що тепер вона підпорядковувалася японській урядовій установі.

24 липня японський генеральний резидент та корейський прем'єр-міністр підписали в Сеулі меморандум про передачу всіх поліцейських справ в Кореї японського уряду. Японська влада розпустили центральний поліцейський департамент та всі поліцейські відділення на місцях і створила при генеральному резиденті поліцейське управління, яким відав начальник жандармерії Акасі.

В середині серпня 1910 р. генерал Терауті запросив до себе корейського прем'єр-міністра Лі Ваньєна та наказав підписати вже підготовлений договір про анексії. 18 серпня 1910 р. Лі Ваньєн зібрав засідання кабінету міністрів, на якому поставив питання про приєднання Кореї до Японії, повторивши вимоги генерала Терауті. Всі члени корейського кабінету, за винятком міністра освіти Лі Йон Сіка, погодилися з умовами договору. 22 серпня провели спеціальну нараду членів уряду з участю корейського імператора та найповажніших державних діячів. Це зібрання також погодилося з умови, що висунув генерал Терауті. В цей же день Лі Ваньєн, отримавши відповідні повноваження від корейського імператора, відвідав Терауті і таємно підписав з ним договір про анексію Кореї. 29 серпня 1910 р. зміст даного договору був опублікований. За його умовами корейський імператор передавав в руки

імператора Японії всю владу з управління державою. Членам корейського імператорського двору та всім тим, хто сприяв анексії, обіцяли титули японського дворянства та грошові винагороди[8, с.211].

У декларації японського уряду іноземним державам з приводу анексії Кореї від 29 серпня 1910 р. говорилося, що Японія анексувала Корею з метою забезпечення в ній миру та порядку. Японський уряд заявляв, що договори Кореї з іншими державами анульовано, право екстериторіальності скасовується, а договори, укладені Японією з іншими країнами поширюються відтепер і на Корею. Митні тарифи, що існували в Кореї оголошувалися незмінними на 10 років. Японський уряд надав право протягом 10 років вести берегову торгівлю в Кореї іноземним судам під національними прапорами тих держав, які мали договори з Японією. Корея залишала відкритими всі колишні відкриті порти, за винятком Масанпхо, замість якого відкритим портом ставав Сінійджу. Цією декларацією японський уряд виконував своє зобов'язання перед Англією та США про збереження колишніх мит в Кореї, за раніше отриману згоду цих держав на анексію Кореї[4, с.26].

Анексувавши Корею японський імперіалізм наблизився до здійснення своїх планів щодо панування на Тихому океані і Далекому Сході. Японська влада зосередили у своїх руках всю політичну та економічну владу в країні. У Кореї запанував режим військово-поліцейського терору, що був направлений на знищення всього корейського та перетворення корейців у слухняних підлеглих японського правлячого режиму.

Вся повнота влади була зосереджена в руках японського генерал-губернатора, який призначався японським імператором з числа генералів або адміралів. Японський генерал-губернатор зосереджував у своїх руках законодавчу, адміністративну, судову владу та командував усіма японськими військовими силами в Кореї. Щоб створити видимість хоч якогось корейського представництва, у вересні 1910 р при генерал-губернатору було створено Центральну раду, членами якої були «корінні корейці» -

прислужники японської колоніальної влади, представники з вищого корейського дворянства. Головою ради був призначений начальник політичного департаменту генерал-губернаторства (японець), а віце-головою став Лі Ваньєн. Центральна рада скликалась генерал-губернатором для консультації переважно питань, що стосувалися звичаїв і вірувань. При вирішенні важливих політичних або економічних питань, японський уряд не вважав за необхідне залучення Центральної ради.

З 13 постів провінційних губернаторів 7 були віддані японцям. При провінційних губернаторах створювалися дорадчі ради, більшість з числа їх членів становили японці, які призначались генерал-губернатором.

Корея була наповнена поліцейськими, жандармами та регулярними частинами японських військ. Військово-поліцейські методи управління застосовувалися і по відношенню до освітньої системи. Всі шкільні вчителі були одягнені в форму та носили зброю для того, щоб вселити дітям почуття покори і страху перед японською владою.

Закон про охорону порядку за будь-яку громадську діяльність передбачав великий грошовий штраф та тюремне ув'язнення на термін не менше двох років. Ті нечисленні громадсько-політичні організації, що японці не встигли розпустити напередодні анексії, були розігнані після. Японська влада прагнули змусити корейців забути свою тисячолітню національну культуру та витіснити зі свідомості корейського народу почуття національної гідності. Видання книг та газет на корейській мові заборонялося, а навчання в школах велося тільки на японській мові. Корея перетворилася в похмуру в'язницю для свого ж народу.

Буквально з перших днів після юридичного оформлення анексії Кореї Японія приступила до здійснення політики, яку у вітчизняній літературі називають «військове управління», «військова диктатура» або «сабельний режим». Дослівний переклад даного терміна звучить так: «політика обмеження військовими» (Мудан чончхі).

30 вересня 1910 р. був оприлюднений указ про нову систему управління, згідно з якою вся повнота влади в Кореї відтепер належала генерал-губернатору. Йому підпорядковувалися всі органи державного управління. Формально генерал-губернатор був підпорядкований японському імператорові, але в своїх рішеннях він був незалежний від японського уряду. Генерал-губернатору належала вся повнота адміністративної влади, в його віданні були поліція та армія, він мав право на видання законів.

Місцеве управління було зосереджено в руках японських губернаторів 13 провінцій Кореї і японських начальників округів, повітів, областей. В черговий раз зазнали реформування суди і поліція. При цьому цікаво відзначити, що приблизно половину поліцейських становили корейці. Поліція користувалася необмеженим правом входити в будь-які приміщення, виступати в суді як обвинувач і навіть здійснювати «прискорені вироки» без жодного суду та слідства.

Була змінена система освіти. Нова програма орієнтувалася на викорінення або щонайменше ігнорування корейської культури. З корейських навчальних продовжили функціонувати лише старовинна конфуціанська академія Сонгюнгван, а також Хансонська педагогічна школа і Хансонська школа іноземних мов. Закрилися більшість корейські газети, в тому числі і ті, що видавалися на японській мові.

Після юридичного оформлення колонізації Кореї Японією активізувала свою діяльність підпільна патріотична організація «Нове народне зібрання» (Сінмінхве), створена ще в 1906 р. Ан Чханхо. Свого часу Ан Чханхо брав участь в діяльності «Товариства незалежності», в 1900-1906 рр. знаходився в США. «Нове народне зібрання» мало свій друкований орган - «Щоденну газету Великої Кореї». У 1911 р японські колоніальні власті звинуватили керівників Сінмінхве в тому, що вони нібито були причетні до підготовки замаху на генерал-губернатора Терауті Масатаке, яке планував здійснити в грудні 1910 р. Ан Мьонгин, далекий родич Ан Чжунгина. У 1911-1912 рр. було заарештовано близько 600 патріотів, частиною перебували в Сінмінхве,

частина входила в корейські протестантські організації, з них 105- пред'явили офіційне звинувачення. Однак в 1913 р. в провінції Кенсан була створена нова підпільна організація, «Загін відродження» (Кванбокхан). У 1916 р. вона була перейменована в «Товариство відродження Великої Кореї» (Техан кванбокхве). Товариство мало понад 200 осіб постійних членів і відділення в корейських провінціях. Однак за доносом в японську поліцію 37 осіб з числа керівників були схоплені. Багато членів товариства втекли до Маньчжурії. Японцям вдалося знищити Техан кванбокхве.

У той же час по всій країні виникало безліч дрібніших патріотичних організацій, таких, як «Організація самостійності» 1916 р., «Організація корейської революції» 1915р., «Товариство самостійного прогресу» 1918 р., а також ряд інших. Але, мабуть, найбільше значення в організації патріотичного антияпонського руху мали легальні масові громадські організації - корейські протестантські церкви і нова корейська релігія Чхондоге («вчення Небесного шляху»), перейменована в 1905 р з Тонхак третім патріархом релігії Сон Бьонхі.

В кінці січня 1919 року президент США Вудро Вільсон в пункті 5 свого послання Конгресу проголошував право народів на самовизначення і здобуття незалежності. У тому ж 1919 р. в Парижі скликала мирна конференція, на якій Корея могла б заявити про своє бажання відновити незалежність. Багато корейських патріоти, які боролися за незалежність країни, з кінця XIX ст. отримували підтримку США і сподівалися на американську допомогу і в майбутньому.

Натхнені подій 1917 р. - початку 1919 р корейські борці за незалежність почали створювати нові патріотичні організації. Зокрема, в січні 1919 р. в Китаї у Шанхаї майбутні лідери руху за незалежність Кім Гюсік та Е Ун-Хен заснували «Молодіжну партію за нову Корею» (Сін Хангук чхонньондан) .

І ось, під час поступового наростання корейського національного опору, 21 січня 1919 г. помер перший Імператор Кореї Кочжон. Відразу ж по країні поповзли чутки, що помер він не своєю смертю, а його отруїли японці.

Похорон экс-Імператора були призначені тільки на 3 березня, що пов'язано з уявленнями про «щасливі» або «нещасливі» дні. Для вшанування пам'яті імператора багато корейців вирішили приїхати в столицю. Масове збіг народу з усієї країни надавало хорошу можливість привселюдно заявити про сподівання корейського народу відновити незалежність країни.

1 березня 1919 р. населення Сеула, Пхеньяна та інших міст влаштувало масові демонстрації (усього їх відбулося 1500) під лозунгом «Геть японських імперіалістів!», які швидко переросли в антияпонське повстання, що охопило всю країну. В повстанні взяло участь понад 2 млн осіб. Через організаційну та політичну слабкість керівництва повстання було жорстоко придушене, але воно стало причиною зміни політики японського колоніального управління з «воєнної диктатури» у «культурне управління».

РОЗДІЛ 4. ЕКОНОМІЧНЕ ПОНЕВОЛЕННЯ КОРЕЇ (1904-1919 РР.)

4.1. Методи захоплення корейських земель

Економічне поневолення та пограбування корейського народу в період протекторату здійснювалися різними методами, серед найпоширеніших було захоплення землі, що вело до обезземелення селянства.

Під час російсько-японської війни японські військові захопили кращі корейські землі для військових потреб, і бажаючи зберегти за собою якомога більше цих територій, що потрібно було повернути законним власникам після закінчення війни, японська влада вдалася до чергового маневру. У жовтні 1907 р. при корейському Міністерстві внутрішніх справ було створено Залізничне бюро, яке повинне було займатися проблемами земель, необхідних для розбудови залізничної мережі.

Значна частина земель, експропрійованих раніше під «військові потреби», тепер була передана у відомство Залізничного бюро, яке виплатило незначну компенсацію за вилучені в корейців приватні землі. Державні ж землі вилучалися без всякої компенсації. Безсумнівно, що це був грабіж корейських селян, які з втратою землі позбавлялися будь-яких засобів на існування, оскільки виплачені їм кошти не могли відшкодувати втрат та забезпечити їх подальше існування[14, с.146].

Для безконтрольного захоплення корейських земель японській владі, перш за все, необхідно було скасувати існуючий в Кореї закон, що забороняв іноземцям купувати землі за межами 1 рі (близько 4 км) від іноземних поселень. З цією метою в липні 1906 р. була створена спеціальна комісія по вивченню закону про нерухоме майні, на чолі якої був поставлений японець. В результаті роботи цієї комісії 31 жовтня 1906 р. був опублікований ряд постанов, що вносили зміни в корейське законодавство про нерухомість. Відповідно до одного з цих постанов іноземці отримали офіційне право на володіння будь-якими землями в Кореї. При цьому вказувалося, що будь-яка

угода з купівлі-продажу, закладу або передачі землі, укладена корейцем з іноземцем, потребує додаткового розгляду та затвердженні її японськими резидентами [41, с.54].

Інша постанова вимагало від усіх власників землі або жител в Кореї надання доказів на право володіння нерухомістю. При відсутності подібних свідчень власники нерухомості позбавлялися своїх прав на неї і їх землі або інше нерухоме майно піддається конфіскації. Ця постанова позбавила земельних наділів багатьох корейських селян, адже частина з них не мала офіційного підтвердження на володіння землею або нерухомим майном.

У період протекторату японці вдавалися й до інших методів позбавлення корейських селян їхньої землі, при цьому вони намагалися надати законності своїм діям. На сам перед, це робилося на основі постанов корейського уряду, що видавалися нібито за його власною ініціативою, а насправді під тиском японського генерального резидента. Японці прагнули також захопити і значну кількість корейських державних земель, що входять в категорію необроблюваних, але придатних до обробки. У липні 1907 р. за вказівкою генерального резидента корейський уряд видав закон «про використання необроблюваних державних земель». За цим законом необроблювані державні землі в Кореї могли здаватися в оренду як іноземцям, так і корейцям на термін не більше 10 років. Після закінчення цього терміну корейський міністр землеробства, торгівлі і промисловості був уповноважений продати або навіть передати безкоштовно в повну власність орендовану землю тим орендарям, які «успішно» займалися на цій землі сільськогосподарськими роботами.

Таким чином, хоча корейці формально і отримували право на оренду цієї землі, але стати її власниками вони не могли без визнання «успішного проведення сільськогосподарських робіт» корейським міністром землеробства, торгівлі та промисловості, який був японським ставлеником. Японці ж, що орендували ці землі, легко отримували їх у повну власність шляхом безоплатної передачі або продажу за незначну суму. Після анексії

Кореї необроблювані державні землі були оголошені японською державною власністю.

Японські правлячі кола прагнули перетворити Корею в аграрно-сировинний придаток Японії, тому у період протекторату було проведено низку заходів щодо розвитку іригації та меліорації, спрямовані на підвищення врожайності затребуваних на експорт культур, серед яких були рис та бавовна, що в значній кількості вивозилися до Японії. У березні 1906 р. за вказівкою генерального резидента корейський уряд опублікував постанову щодо створення спеціальних «асоціацій по використанню водних басейнів Кореї», що повинні були займатися створенням або відновленням водних артерій, ставків, водойм і т. д. Створення в Кореї таких асоціацій призводило до тому, що за використання природних водойм селяни обкладалися податками. Всі вище зазначені заходи були розроблені японцями задля збільшення кількості вивезеної до Японії сільськогосподарської продукції та сировини.

4.2. Штучне обмеження розвитку корейської національної промисловості та будівництво доріг

В промисловій галузі японські правлячі кола також проводили політику, спрямовану на перетворення Кореї в аграрно-сировинний придаток японської метрополії. В період протекторату в Кореї було створено незначну кількість японських промислових підприємств, причому з надзвичайно примітивним рівнем технічного оснащення, що обумовлювалось дешевизною корейських робочих рук.

Більшість підприємств в Кореї були кустарного типу, на яких або зовсім не було машини, або не більше однієї-двох. В основному це були підприємства по первинній переробці сільськогосподарської сировини. Переважна більшість створених підприємств представляли собою карликові підприємства мануфактурного типу з числом робітників від 4 до 40.

Металообробна промисловість за рівнем свого розвитку перебувала на одному з найостанніших місць. Розвиток корейської національної промисловості штучно затримувався економічними та позаекономічними заходами японського імперіалізму, який хотів знищити будь-яку можливу конкуренцію з боку корейських підприємців. Крім того, японські правлячі кола побоювалися, що від імені корейських підприємців діятимуть іноземні капіталісти. Корейський ринок був затоплений дешевими японськими промисловими товарами. Їх дешевизна пояснювалася головним чином низькою заробітною платою японських робітників, а також конкуренцією англійських і американських товарів на корейському ринку. Дрібне промислове виробництво в Кореї (міські ремесла, домашня промисловість) руйнувалося, не витримуючи конкуренції. Однак японські правлячі кола не створювали на їх місці сучасної капіталістичної промисловості, а використовували корейський ринок лише для збуту продукції японської промисловості.

З іншого боку, зростання внутрішньої і зовнішньої торгівлі в Кореї сприяв активізації корейських торгових підприємців, що змогли зосередивши в своїх руках незначні грошові капітали і прагнула вкласти їх в промислове виробництво. Однак японські банки, створені в Кореї, зазвичай не видавали корейцям позики для створення промислових підприємств, а якщо і видавали, то на самих кабальних умовах. Відсутність кредитів було серйозним гальмом на шляху розвитку корейської промисловості. Кредити в японських банках могла отримати лише компрадорська частина підприємців, що була тісно пов'язана з японським капіталом. Корейські ж підприємці обкладалася значно більшими податками, ніж японські, і їх діяльність перебувала під суворим контролем японських фінансових органів.

Одним з адміністративних заходів японської влади щодо обмеження розвитку корейської національної промисловості стала постанова про акціонерні компанії, видана в березні 1908 р. нібито з ініціативи корейського міністерства землеробства, торгівлі та промисловості, а насправді - на вимогу

японського генерального резидента. Ця постанова офіційно ставило всю підприємницьку діяльність в Кореї під контроль корейського міністерства землеробства, торгівлі та промисловості, а фактично під контроль японської адміністрації, так як корейський уряд в цей час вже втратив свою самостійність у внутрішньому управлінні країною. За цією постановою, щоб створити акціонерну компанію в Кореї, необхідно було отримати дозвіл корейського уряду, який міг не дати його або ж в будь-який момент цей дозвіл анулювати, а компанію ліквідувати, якщо її діяльність буде визнана незаконною та суперечливою наказу міністерства землеробства, торгівлі та промисловості. Урядовці повинні були періодично перевіряти стан справ в компаніях, документи, майно, фінансові звіти і т. д. Ця постанова ставило всі акціонерні компанії під контроль уряду.

Японці могли легко забороняти відкриття тих підприємств, що не відповідали їхнім інтересам. Після анексії Кореї японський уряд в грудні 1910 р. видав, вже від свого імені, закон про акціонерні товариства, за яким створення будь-якої компанії в Кореї могли відбутися тільки з дозволу генерал-губернаторства. Підприємства що не мали дозволу генерал-губернатора на своє існування каралося каторжними роботами до 6 років або штрафом до 5 тис. єн [26, с.76].

Важливе значення для японців мали корисні копалини Кореї, надра якої були багаті на запаси графіту, золота, кам'яного вугілля, заліза, міді, цинку, свинцю, нікелю, вольфраму, молібдену, магнезиту, бариту, алуніту. До встановлення японського протекторату видобуток корисних копалин в Кореї перебувала в руках іноземних компаній (американських, англійських, французьких, італійських та ін.), які без всяких обмежень отримували концесії на розробку корейських надр і по-хижацькому експлуатували природні багатства Кореї. У роки, що передували встановленню протекторату в Кореї, японський уряд ще не чинив іноземним підприємцям істотних перешкод для їх діяльності. Однак незабаром після встановлення протекторату він вдався до адміністративних заходів, прагнучи поставити

під свій контроль надання концесій на видобуток корисних копалин в Кореї та забезпечити додатковими пільгами і привілеями японців. Задля цього з ініціативи японського генерального резидента корейський уряд видав два закони: «Загальний закон про видобуток надр» (12 липня 1906 р.) та «Закон про видобуток золота» (28 липня 1906 р.). Згідно з цими законами видача концесій була фактично поставлена під японський контроль. Однак в період протекторату Японія так і не змогла домогтись монопольної експлуатації природних багатств Кореї [32, с.136].

Для більш успішного викачування сировини і ввезення своїх товарів Японії потрібна була широка мережа залізниць. Крім того, залізниці були необхідні у військово-стратегічних цілях, щоб відкрити зручний та найкоротший шлях з Японії через Корейський півострів в Маньчжурію, Північний Китай і до російських кордонів. Залізниці потрібні були для того, щоб швидко перекидати війська з Японії в різні райони Кореї для придушення національно-визвольного руху корейського народу. Будівництво залізничних доріг було також надзвичайно прибутковою сферою вкладення капіталів. Японські імперіалісти ще до встановлення протекторату стали приділяти особливу увагу будівництву доріг в Кореї, як залізних, так і шосейних. Перша залізнична лінія була збудована в 1900 р. між Сеулом та Інчхон. Концесію на будівництво цієї дороги вдалося отримати американцеві Джеймсу Морзе в 1896 р. Однак ця концесія була викуплена у нього японським синдикатом в 1898 р. Залізниця Сеул-Інчхон протяжністю близько 40 км. була запущена в експлуатацію в жовтні 1901 р. [6, с.48].

Ідея створення магістрального шляху з Японії в Маньчжурію через Корею виникла у японців ще на початку ХХ ст. і була частиною поставленої мети проникнення Японії на Азіатський континент. Спорудження залізниць в Кореї, було одним із шляхів пригнічення корейського народу, що супроводжувалося експропріацією селянських земель і експлуатацією корейських робітників і селян. Точно так само було і з будівництвом шосейних доріг в Кореї, до якого японський уряд приступив в стратегічних

цілях ще в період японсько-китайської війни, коли була побудована шосейна дорога між Сеулом та Інчхон. У період російсько-японської війни японці побудували шосейні дороги від Сеула до Вонсана та до Йїджу. Після встановлення японського протекторату за вказівкою генерального резидента корейський уряд в 1906 р. асигнував 1,5 млн. єн на спорудження чотирьох шосейних доріг, що повинні були з'єднати порти з адміністративними центрами країни і землеробськими районами.

Якщо простежити загальний напрямок залізних і шосейних доріг в Кореї, побудованих японцями напередодні та в період протекторату, то видно, що всі вони з'єднували центри країни з найважливішими портами, такими як: Пусан, Інчхон, Мокпхо, Нампхо і ін., тобто їх розбудовували з метою полегшення процесу вивезення з Кореї сировини і продовольства, та ввезення японських промислових товарів.

У грудні 1910 р. був виданий закон про акціонерні компанії (що діяв до 1920 р.), який робив практично неможливим для корейців відкриття нових підприємств. Цей закон наочно демонстрував, що «з'єднання» Кореї і Японії відбулося аж ніяк не в інтересах «двох країн». Японське управління в Кореї анітрохи не покращувало, а, навпаки, робило життя корейського народу все гірше і гірше. Так, наприклад, в 1916 р. рівень середньої заробітної плати корейського найманого працівника в Сеулі знизився на 24%, в порівнянні з 1910 р., а рівень цін виріс на 29%. Особливо загострилося становище в Кореї в період з 1917 р. по 1919 р. За цей час більш ніж в чотири рази зріс рівень експорту та імпорту. З огляду на те, що корейська промисловість, торгівля, сільське господарство знаходилися в руках японців, зазначені цифри говорять не про зростання власне корейської економіки, а розвиток японської економіки на території Кореї шляхом посилення експлуатації місцевого населення. Дійсно, в той же проміжок часу тільки в Сеулі ціни на товари зросли в 2,3 рази.

4.3. Встановлення японського контролю над зовнішньою торгівлею та фінансами Кореї

У роки протекторату різко зріс зовнішньоторговельний оборот Кореї. Це пояснювалося головним чином збільшенням обсягу японсько-корейської торгівлі. Незважаючи на панівне становище як в експорті, так і в імпорті, частка Японії у зовнішній торгівлі Кореї за роки протекторату впала з 72,5 до 68,2%, в той час як частка Англії збільшилася з 0,9 до 10,5%, частка США - з 4,9 до 5,9%. Це сталося в результаті збільшення імпорту переважно англійських та американських товарів в Корею. Особливо зросла питома вага англійських товарів на корейському ринку. Англія та Америка мали більш багатий асортимент товарів, їхні товари були кращої якості, тому вони успішно конкурували з японськими, особливо це стосувалося металевих виробів, залізничного устаткування, машин, ввезення яких в Корею збільшувався також у зв'язку з розширенням залізничного і промислового будівництва, яке вели японські компанії[36, с.98].

У період протекторату японці ще не були в змозі економічним шляхом витіснити з корейського ринку англійські та американські товари. Водночас, прагнучи отримати згоду США та Англії на анексію Кореї, правлячі кола Японії побоювалися ускладнювати доступ їхнім товарам на корейський ринок, підвищуючи мита.

Все це сприяло тому, що анексії Кореї прагнули не тільки японські поміщики, військові, а й японські підприємці, що розраховувала шляхом перетворенням Кореї в колонію Японії повністю оволодіти корейським ринком, витіснивши звідти всіх своїх конкурентів.

Основою корейського експорту були: рис, боби, женьшень, бавовна, риба, золото, залізна руда, вугілля, морепродукти, ліс. Корея посідала важливе місце у постачанні Японії продовольчих товарів. Японці вивозили з Кореї за низькими цінами велику кількість високоякісного рису, який обходився їм набагато дешевше, ніж власний. Будучи монополістами на корейському продовольчо-сировинному ринку, вони диктували заниження

цін. У Японію наприкінці періоду протекторату надходила вся бавовна, що експортується з Кореї, 97% вивозилось пшениці та ячменю, 92% риби та понад 50% домашньої худоби. Все це свідчить про те, що Корея перетворювалася в аграрно-сировинний придаток Японії. Залізничне обладнання, металеві вироби і машини становили в корейському імпорті близько 10%, решта 90% припадали на товари широкого вжитку. В експорті металів і залізничного устаткування в Корею Японія відставала від США і Англії[5, с.254].

У період протекторату фінансова система Кореї була поставлена під японський контроль. До встановлення протекторату збір податків в Кореї проводився місцевою корейською владою. У вересні 1906 р. за вказівкою японського фінансового радника було опубліковано постанову, згідно з якою в усі провінції Кореї призначалися спеціальні корейські чиновники зі збору податків, а в кожному повіті - їх помічники. Усі податківці підпорядковувалися інспекторам, які перебували в кожній з провінцій, які в свою чергу, підпорядковувалися корейському міністру фінансів. Контроль за збором податків здійснювали також помічники японських фінансових радників. Крім зазначених японських фінансових радників в особливо важливі райони країни призначалися п'ять вищих японських радників, що підпорядковувалися безпосередньо японському фінансовому раднику.

Надалі, до кінця періоду протекторату, японські фінансові радники майже повністю відлучили корейських чиновників від збору податків, позбавивши корейське управління навіть видимості самостійності в справі податкових зборів в Кореї. З огляду на те, що весь збір податків в Кореї перебував під контролем японської влади, генеральний резидент міг вільно розпоряджатися всіма доходами корейської держави, а це означало не що інше, як грабіж японцями корейської скарбниці. У роки протекторату надходження в корейський бюджет збільшилися майже в 4 рази. Це було досягнуто за рахунок різкого збільшення податкових зборів з корейського населення та введення нових податків, що в 1909 р. становили близько 50%

загальної суми державних доходів, а також за рахунок позбавлення корейського уряду ряду суверенних функцій: були ліквідовані міністерство закордонних справ та міністерство зв'язку, різко скорочені витрати на армію.

Корейський бюджет в період протекторату витрачався в основному не на потреби корейської держави, а на потреби японського апарату управління Кореєю. Це стосується, перш за все, витрат на суди, в'язниці, поліцію та міністерства фінансів. Для збільшення бюджету японська влада намагалися підпорядкувати всі колишні джерела доходів корейського імператорського двору корейському міністерству фінансів, яким вони управляли. За розпорядженням японської влади була ліквідована монополія корейського імператорського двору на видобуток женьшеню, який в грудні 1907 р. перетворився на джерело доходів міністерства фінансів. Міністерству землеробства, торгівлі та промисловості були передані податки на бійні, на видобуток мідної і залізної руди та на виробництво латуні, що раніше знаходилися в руках корейського імператорського дому.

ВИСНОВКИ

На суверенітет Кореї в XIX ст., як і в середні віки, посягали різні країни: Англія, Франція, США. Держава зміцнювала свою армію та успішно перешкоджала вторгненню, але до активних дій Японії вона виявилася неготова. Японія відправила воєнну ескадру до корейських берегів та змусила корейський уряд укласти з нею нерівноправний договір, що поклав початок колоніальній експансії Японії на корейській півострів. Умови Конхваського договору передбачали відкриття декількох корейських портів для торгівлі з Японією, непідсудність японських підданих корейському суду, дозволяв японським суднам досліджувати берегову лінію Кореї.

В XIX ст. Корея прагнула обмежити вплив великих держав, що були зацікавлені в процесі колонізації Далекого Сходу. Західні країни проявляли меншу активність відносно Кореї ніж Японія, якій спочатку протистояв тільки Китай, який сам був зацікавлений в домінуванні над Корейською державою. Спусковим гачком для протистояння двох країн в даному регіоні стало Сеульське повстання, що дозволило Японії та Китаю майже одночасно ввести війська на територію Кореї. Китайців викликав корейський уряд сподіваючись на їх допомогу в придушенні народного повстання. Японія аргументувала ввід своїх військ недотриманням китайцями попередньої домовленості та захистом своїх підданих. Незабаром між повстанцями та корейським урядом був укладений договір. Влада Кореї попросила вивести японські війська зі своєї території, але отримала різку відмову. Подальша історія Кореї пов'язана з Японо-китайською війною, в якій Китай отримав поразку, що дало можливість Японії взяти кермо влади в свої руки та ініціювати проведення низки реформ в регіоні. Розвиток Кореї не цікавив японську владу – головну роль грало перелаштування країни під японські потреби.

Японська експансія викликала невдоволення в корейського населення, що супроводжувалося низкою повстань та акцій протестів. Але всі спроби

протистояти наступу японців на політичну та економічну сфери життя Кореї виявилися марними і 1910 р. відбулася анексія Кореї, що перетворило країну в частину Японської імперії.

Японія, на початку становлення свого колоніалізму, розглядала свою зовнішню політику, як прагнення вберегти Корею від внутрішнього втручання інших держав, сприяти її культурному просвітленню та економічному розвитку. Але справжні цілі Японії були зовсім іншими.

Після того як відбулось «відкриття» Японії та припинилася її політика самоізоляції, вона постала перед можливістю перетворення на колонію або напівколонію великих колоніальних держав тогочасного світу, і це лякало її правлячі кола. Тому щоб не стати чийось сировинним додатком та ринком збуту, Японія вирішила перетворитися на одну з тих держав, яких боялася сама.

Японська влада розробила низку програм по захопленню далекосхідних азійських держав та встановлення там колоніальної політики. Свою агресивну зовнішню політику вона розпочала із сусідніх острівних територій (Рюкю, Формоза) та Кореї.

Корея займала особливе місце в процесі становлення японського колоніалізму, оскільки була дуже вигідним плацдармом для подальшої експансії в Маньчжурію та Китай. Корея на той час була економічно не розвинутою державою зі слабкою армією, тому її можна було перетворити в ринок збуту японських товарів, джерело природних ресурсів та дешевої робочої сили. Саме ці обставини послужили причиною становлення та провадження агресивної зовнішньої політики Японії по відношенню до Кореї.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Асмолов К.В. Корейская политическая культура: Традиции и трансформация. Москва: ИДВ РАН, 2009. 484 с.
2. Василевская И.И. Колониальная политика Японии в Корее накануне агрессии (1904-1910 гг.). Москва: Наука, 1975. 119 с.
3. Виноградова А.С. Указ генерал-губернаторства Чосон №23 от 19 марта 1912 г. «О правилах применения телесных наказаний в Корее». *Вестник центра корейского языка и культуры*. 2011. Вып. 13. С. 159-166.
4. «Внешняя политика России XIX начало XX в. Документы Российского министерства иностранных дел». Ростов-на-Дону: Феникс.1960, 285 с.
5. Гайкин В.А. Корейская диаспора в Японии, квази-профсоюз Соайкай и Великое землетрясение в Канто. *НВ: Исторические исследования*. 2013. №2. С. 89-142.
6. Гражданцев А.И. Корея / пер. с англ. З.А. Рыбниковой, под ред. В.Т. Зайчикова. Москва: Гос. изд-во иностр. лит-ры, 1948. 448 с.
7. Жуков А. Е. История Японии 1868 -1998рр.. Т2. Москва: РАН. 1998. 703 с.
8. История Кореи (новое прочтение) / под ред. А.В. Торкунова. Москва: МГИМО; РОССПЭН, 2003. 430 с.
9. История Кореи (с древнейших времён до наших дней). АН СССР Ин-т востоковедения. Москва: Наука, 1974. Т.1. 470 с.
10. Ким Н.Н. В поисках методологии исследования социальной структуры Кореи колониального периода. *Вестник российского корееведения*. 2012. №4. С. 60-74.

11. Ким Н.Н. Эпоха освобождения Кореи в современной южнокорейской
12. Историографии. *Восток (Oriens)*. Москва. 2012. № 2. С. 181-188.
13. Квигли Г.С. Правительство и политическая жизнь Японии. Москва: Соцэкгиз. 1934. 318 с.
14. Ковальченко И.Д. Методы научного исследования. Москва: Наука, 2003. 486 с.
15. Козлова Д.Н. Установление протектората Японии над Кореей с точки зрения международного права. *Вестник российского корееведения*. 2011. № 3. С. 5-14.
16. Курбанов С.О. История Кореи: с древности до начала XXI в. Санкт-Петербург: Изд-во С.-Петербур, 2009. 680 с.
17. Курбанов С.О. Курс лекций по истории Кореи: с древности до конца XX в.. Санкт-Петербург: Изд-во СПб. ун-та, 2002. 628 с.
18. Ли Ги Бэк. История Кореи: новая трактовка. Москва: Первое марта, 2000. 464 с.
19. Ли Чен Вон. Очерки новой истории Кореи / пер. с кор. А.М. Пака. Москва: Изд-во иностр. лит-ры, 1952. 191 с.
20. Макаrchук О.И. Американско-японское соперничество на Дальнем Востоке (1906–1913 гг.). Москва: МГОУ, 2008. 284 с.
21. Макаrchук О.И. Аннексия Кореи Японией в 1908–1910 гг. *Вопросы истории*. 2010. Вып. № 3. С. 153–158.
22. Макаrchук О.И. К вопросу русско-японских отношений. История государства и права. Издательство «Юрист». Москва, 2009. № 12. С. 37–39
23. Макаrchук О.И. Аннексия Кореи Японией и позиции держав. *Право и жизнь. Независимый научно-правовой журнал*. Москва, 2008. Вып. 121(4) С. 202–224
24. Макаrchук О.И. Политика американских компаний по отношению к коренному населению Дальнего Востока. *Проблемы истории*

международных отношений в новое и новейшее время. Сборник научных трудов. Рязань, 2005. С. 102–110

25. Макарчук О.И. Политика Японии в Южной Манчжурии и Корее как часть имперского проекта. *Социум: проблемы, анализ, интерпретации. Сборник научных трудов.* Москва: МПГУ, 2007. Вып. №7. С. 184–188
26. Макарчук О.И. Русско-японские отношения (1906–1914 гг.) перспективы и противоречия. *Российский научный журнал.* Рязань, 2008. Вып. №2(3). С. 30–36
27. Макарчук О.И. Японская агрессия в Южной Маньчжурии: причины и следствия. *Право и жизнь. Независимый научно-правовой журнал.* Москва, 2008. Вып. №120(3). С. 283–299
28. Макарчук О.И. Японское и американское соперничество на Дальнем Востоке. *Социум: проблемы, анализ, интерпретации. Сборник научных трудов.* Москва: МПГУ, 2007. Вып. №7. С. 188 - 193
29. Пак Б.Д. Борьба российских корейцев за независимость Кореи, 1905-1919 / за ред. Ю. В. Ванин; Институт востоковедения РАН. Москва: ИВ РАН, 2009. 390 с.
30. Пак Б.Д. Коминтерн и корейское национально-освободительное движение: 1918-1925. Очерки, документы, материалы / за ред. Ю.В. Ванина. Москва: ИВ РАН, 2006. 416 с.
31. Пак Б.Д. Россия и Корея / за ред. А.Л. Нарочницкий и Ю.В. Ванин. Москва: ИВ РАН, 2004. 520 с.
32. Пак М.Н. История и историография Кореи. Москва: Восточная литература, 2003. 911 с.
33. Тихонов В.М., Кан Мангиль. История Кореи: В 2 т. Т. 1: С древнейших времён до 1904 г.. Москва: Наталис, 2011. 533 с.
34. Тихонов В.М., Кан Мангиль. История Кореи: В 2 т. Т. 2. Москва: Наталис, 2011. 499 с.

35. Хан Ёнъю. История Кореи: новый взгляд / Хан Ёнъю; пер. с корейского под ред. М.Н. Пака. Москва: Восточная литература, 2010. 758 с.
36. Шарбина Ф. И. Очерки новейшей истории Кореи (1918-1945). Москва: Наука, 1959. 345 с.
37. Шипаев В.И. Колониальное закабаление Кореи японским капитализмом (1895- 1917). Москва: Наука, 1964. 242 с.
38. Шипаев В.И. Корейская буржуазия в национально-освободительном движении . Москва: Наука, 1964. 298 с.
39. Abramson Gunnar. Comparative Colonialisms: Variations in Japanese Colonial Policy in Taiwan and Korea, 1895-1945 / PSU McNair Online Journal. Vol. 1: Transformative Possibilities: Transcending Interlocking Boundaries, 2005. -URL: <http://pdxscholar.library.pdx.edu/mcnair/vol1/iss1/5/>
40. Atkins E. Taylor. Primitive selves: Koreana in the Japanese colonial gaze, 1910-1945. Berkeley and Los Angeles: University of California Press, 2010. 262 p.
41. Babicz Lionel. Japan-Korea, France-Algeria: Colonialism and Post-Colonialism /Japanese Studies. 2013. Vol. 33, No.2. P. 201-211.
42. Brudnoy David. Japan's Experiment in Korea / Monumenta Nipponica. 1970. Vol. 25, No. 1/2. P. 155-195.
43. Cameron W.H. Morton, Feldwick W. Present day impressions of Japan; the history, people, commerce, industries and resources of Japan and Japan's colonial empire, Kwantung, Chosen, Taiwan, Karafuto. Chicago, Globe Encyclopedia Co., 1919. – 931 p.
44. Caprio Mark E. Japanese Assimilation Policies in Colonial Korea, 1910-1945. Seattle and London: University of Washington Press, 2009. 320 p.
45. Chang Yunshik. Colonization as Planned Changed: The Korean Case . *Modern Asian Studies*. 1971. Vol. 5, No. 2. P. 161-186.

46. Eckert Carter J. *Offspring of Empire: The Koch'Ang Kims and the Colonial Origins of Korean Capitalism, 1876-1945*. University of Washington Press, 1996. 388 p.
47. McNamara Dennis L. *The Colonial Origins of Korean Enterprise: 1910-1945*. Cambridge: Cambridge University Press, 1990. 208 p.
48. Park Soon Won. *Colonial Industrialization and Labor in Korea: The Onoda Cement Factory / Soon Won Park*. - Harvard University Asia Center, 1999. – 223 p.
49. Uchida Jun. *Brokers of Empire: Japanese Settler Colonialism in Korea, 1876-1945*. Cambridge (Massachusetts) and London: Harvard University Asia Center, 2011. 481 p.
50. Uchida Jun. *The Public Sphere in Colonial Life: Residents' Movements in Korea under Japanese Rule*. *Past & Present*. 2013. № 220. P. 217-248.
51. Weiner Michael. *The Origins of the Korean Community in Japan: 1910 – 1923*. Manchester University Press, 1989. 249 p.